

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота

з китайської філології на тему:

СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТІВ
КИТАЙСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ «У СІН»

Студентки групи Пкит. 08-19

факультету східної і слов'янської
філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Китайська мова і література та переклад
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови
та літератури (переклад включно),
перша — китайська

Фурс Анни Ігорівни

Науковий керівник:

к. ф. н., доц. Щербаков Я.І.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ — 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ КОНЦЕПТІВ ТЕРМІНОСИСТЕМИ У СІН	7
1. «Концепт та семантичне поле» як ключові теоретичні засади когнітивних студій.....	7
1.2 «У сін» в когнітивній картині світу китайського народу	18
1.3 Терміносистема «У сін». Історичний аспект	24
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ П'ЯТИ КОНЦЕПТІВ КИТАЙСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ У СІН	31
2. Семантичне поле концепту «Дерево» («木»).....	31
2.1 Семантичний поле концепту «Вогонь» («火»).....	36
2.2 Семантичне поле концепту «Земля» («土»).....	38
2.3 Семантичне поле концепту «Метал» («金»).....	41
2.4 Семантичне поле концепту «Вода» («水»).....	45
Висновки до розділу 2.....	49
ВИСНОВКИ	51
论文摘要.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Терміносистема «У сін» є однією з найдавніших філософських концепцій китайської філософії, яка загалом пояснює процеси світобудови виключно з точки зору традиційного Китаю, є тією філософською концепцією, елементи якої є універсальними для культур більшості народів світу, і які водночас виражаються в різних формах. Значний інтерес становить дослідження терміносистеми «У сін» в когнітивній картині світу народів Китаю, а також аналіз семантичного поля п'яти концептів, які уособлюють її основу, насамперед позначає національні стереотипи, відображає історію, культуру, побут, соціально-економічне життя усіх прошарків суспільства.

Не дивлячись на те, що існує багато думок і теорій, коли і як саме могла виникнути ця концепція у китайській філософії, нині достеменно невідомо ким саме вона була заснована і в який період вона виникла. Але одне відомо точно, що ця концепція бере свій початок від найдавніших часів, коли Китай ще не був об'єднаною державою і люди ще навіть не навчилися писати перші ієрогліфи. У період між династіями Шан і Хань було створено низку текстів, які в сукупності проливають світло на розвиток того, що стало концептом «У сін.» Головним серед них є «П'ятикнижжя», яке, як стверджується, було написано за часів династії Чжоу (1045 – 256 рр. до н.е.) і згодом закріплене як найдавніший конфуціанський канон, хоча окремі частини деяких текстів цілком можуть відображати проблеми і контекст пізніших історичних текстів, а не ранішніх періодів: Шицзін (Книга поезії), Шуцзін (Книга історії), Ліцзі (Ритуальні записи), Іцзін (Книга змін) та Чуньцю (Весняні та осінні аннали) з коментарем до них, Цзочжуань (Хроніки Зуо) (Valle, 2009).

Насьогодні китайська традиційна терміносистема «У сін» широко використовуються в китайській традиційній медицині, бойових мистецтвах.

Основним завданням філософської концепції «У сін» або ж теорії п'яти елементів є визначення основних процесів світобудови, через що завдяки їй весь зовнішній світ перебуває в рівновазі. Розглядання концептів цієї традиційної терміносистеми дає нам змогу більше дізнатися про функціонування процесів

світобудови та кращого усвідомлення природи, сезонів пори року, часу і простору, космосу, дає нам уявлення про те, що всі речі у нашому світі є взаємопов'язаними між собою і жодним чином не можуть бути відокремлені один від одного.

Актуальність роботи обумовлена спрямованістю сучасними лінгвістичними дослідженнями на когнітивну парадигму, дослідження китайської лінгвістичної культури через призму вивчення концептів китайської традиційної терміносистеми «У сін», задля необхідності вивчення їх особливостей в когнітивній картині світу народів Китаю, а саме надання більш детального їх розуміння через призму когнітивної лінгвістики, концептології та семантики.

Метою роботи є проаналізувати семантичне поле п'яти концептів традиційної китайської традиційної терміносистеми У сін та пласту лексики сучасної китайської мови, що пов'язаний з цією терміносистемою.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:

- обґрунтувати теоретичні засади дослідження семантичного поля п'яти концептів традиційної китайської терміносистеми «У сін»;
- розглянути семантичне поле п'яти концептів традиційної китайської традиційної терміносистеми «У сін»;
- проаналізувати семантичне поле концепту «Дерево» («木») китайської традиційної терміносистеми «У сін»;
- проаналізувати семантичне поле концепту «Вогонь» («火») китайської традиційної терміносистеми «У сін»;
- проаналізувати семантичне поле концепту «Земля» («土») китайської традиційної терміносистеми «У сін»;
- проаналізувати семантичне поле концепту «Метал» («金») китайської традиційної терміносистеми «У сін»;
- проаналізувати семантичне поле концепту «Вода» («水») китайської традиційної терміносистеми «У сін».

Об'єктом дослідження є лексика сучасної китайської мови, що пов'язана з концептами «Дерево» («木»), «Вогонь» («火»), «Земля» («土»), «Метал» («金»), «Вода» («水») китайської традиційної терміносистеми «У сін.»

Предмет дослідження – семантичне поле п'яти концептів китайської традиційної терміносистеми «У сін.»

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети розв'язання конкретних завдань роботи передбачалося застосування теоретичних лінгвістичних методів дослідження, зокрема індукції та дедукції для огляду стану вивчення досліджуваної тематики. У процесі описання теоретичної складової китайської традиційної терміносистеми «У сін» нами було залучено порівняльно-історичний метод дослідження. Для аналізу семантичного поля п'яти концептів китайської традиційної терміносистеми «У сін», виявлення значення цих елементів було використано концептуальний аналіз, що є головним методом логічного аналізу мови й когнітивної лінгвістики, що передбачає моделювання й опис концептів. Також нами було виокремлено лексичні одиниці методом словникової дефініції, що репрезентують досліджувані концепти, і подальший аналіз їх поняттєвої, асоціативно-образної та ціннісної складових.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі здійснено спробу компонентного, концептуального аналізу п'яти основних концептів китайської традиційної терміносистеми «У сін»; досліджено їх семантичне поле використовуючи лінгвістичні одиниці в китайській мовній картині світу.

Практичне значення цього дослідження полягає в можливості використання його матеріалів та результатів у навчальних курсах із лінгвокультурології, під час розробки дисциплін за вибором із когнітивної лінгвістики, для укладання навчально-методичних посібників із когнітивної семантики, в розширенні світогляду українських китаєзнавців щодо кращого усвідомлення китайської мовної картини світу, китайської культури через призму розглядання семантичного поля п'яти концептів традиційної терміносистеми «У сін»,

дослідження цих концептів у складі лінгвістичних одиниць, їх місце в китайській мовній картині світу, китайській лінгвокультурології, в процесі вивчення дисципліни «Релігійні і філософські вчення Китаю.»

Фактичним матеріалом нашого дослідження виступають 484 китайські лексичні одиниці, які були нами виокремлені з таких інтернет ресурсів як от: nin.chinese.com; Chinese tools.com; lexisrex.com; [purpleculture.net/chinese-english dictionary](http://purpleculture.net/chinese-english-dictionary).

Структура. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотації та списку використаної літератури. Обсяг роботи становить 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ КОНЦЕПТІВ ТЕРМІНОСИСТЕМИ У СІН

1. «Концепт та семантичне поле» як ключові теоретичні засади когнітивних студій

Когнітивна лінгвістика досліджує (структурні) взаємозв'язки та (динамічні) взаємодії між мовою (лінгвістикою) та розумом (когніцією або ж пізнанням) вивчаючи такі питання, як чи впливає мова на пізнання, або чи виникає мова нелінгвістичного когнітивного функціонування. У статті про когнітивну лінгвістику в Енциклопедії когнітивних наук Массачусетського технологічного інституту (MIT Encyclopedia of the Cognitive Sciences) Карен ван Хоек пише: «Когнітивна лінгвістика є динамічною наукою і що вона не є єдиною теорією, а радше найкраще характеризується як парадигма в лінгвістиці, що охоплює низку окремих теорій та дослідницьких програм. Вона характеризується акцентом на поясненні тісного взаємозв'язку між мовою та іншими когнітивними здібностями» (van Hoes, 2001). В Оксфордському довіднику з когнітивної лінгвістики Дірк Гаєраертс і Губерт Куйкенс пояснюють: «Когнітивна лінгвістика вивчає мову в її когнітивній функції, де під когнітивною розуміється вирішальна роль проміжних інформаційних структур у нашій взаємодії зі світом. Когнітивна лінгвістика є когнітивною так само, як і когнітивна психологія: вона припускає, що наша взаємодія зі світом опосередковується інформаційними структурами у свідомості. Однак вона більш специфічна, ніж когнітивна психологія, оскільки зосереджується природною мовою як засобі організації, обробки та передачі цієї інформації. Мова, таким чином, розглядається як сховище знань про світ, структурований набір значущих категорій, які допомагають нам мати справу з новим досвідом і зберігати інформацію про старий» (Geeraets & Cuyskens, 2007). Аспекти мови, що вивчаються, включають значення (семантику), граматику та багато інших аспектів мовних засобів, що пов'язані з мисленням. Як міждисциплінарний напрям, когнітивна лінгвістика включає ідеї з філософії, нейробіології, психології, інформатики та інших дисциплін.

Когнітивна лінгвістика розглядає мову як таку, що ґрунтується на еволюційно розвинених і спеціалізованих здібностях, і шукає пояснення, які випереджають або добре вписуються в сучасні уявлення про людський розум.

Керівний принцип цього напряму лінгвістики полягає в тому, що створення, вивчення та використання мови пояснюється через посилання на людське пізнання загалом, а саме на основні ментальні процеси, які застосовуються не лише до мови, але й до всіх інших сфер людського інтелекту.

Когнітивна лінгвістика стверджує, що мова втілена і розташована в певних біорегіонах. Таке твердження можна вважати більш розвиненою формою гіпотези Сапіра-Уорфа, оскільки мова і пізнання не лише взаємно впливають один на одного, але і є втіленням досвіду та екологічних чинників біорегіону.

Когнітивна лінгвістика поділяється на дві основні галузі дослідження, які зараз знову об'єднуються, оскільки лінгвісти дійшли до спільного розуміння їхньої взаємозалежності: когнітивної семантики, що займається переважно лексичною семантикою та когнітивних підходів до вивчення граматики, що стосуються переважно синтаксису, морфології та інших традиційно більш орієнтованих на граматику областей.

Основне ускладнення здійснення досліджень з когнітивної лінгвістики виникає через те, що її термінологія не зовсім стабільна, як через те, що даний розділ лінгвістики є відносно новою галуззю, так і через те, що він взаємодіє з низкою інших дисциплін.

Як міждисциплінарна група, вчені когнітивної лінгвістики публікують статті в різних журналах, включаючи «Brain and Language», який зосереджується на нейробіології мови, і спеціалізований журнал «Cognitive Linguistics», який насамперед зосереджується на таких темах, як: структурні характеристики категоризації природної мови (такі як прототипу когнітивної моделі, метафора та образність); функціональні принципи лінгвістичної організації (такі як іконічність); концептуальний інтерфейс між синтаксисом та семантикою; зв'язок між мовою та мисленням, включаючи питання універсальності та мовної специфіки; емпіричне підґрунтя мови, що використовується, а також культурне

підґрунтя, контекст дискурсу та психологічне середовище мовної діяльності (Stockwell, 2002).

Термін «концепт» досить широко описаний у роботах з лінгвістичної філософії та когнітивістики. Концепт характеризується як відображення обсягу людських знань про факти матеріального і духовного буття. Насамперед процес мислення людини послуговується основними структурними одиницями — концептами, які створюються в актах пізнання. Вони відображають і узагальнюють досвід і осмислюються в різних видах діяльності. Іншими словами, концепт є абстрактною одиницею, яка використовується людиною в процесі мислення.

Людина трансформує свій досвід в особистісні концепти, які є логічно пов'язаними між собою і формують її концептуальну систему. Концепт також є сукупністю інформації, що зберігається в пам'яті, яка забезпечує адекватну когнітивну обробку ситуацій, а система концептів формує повсякденний світогляд людини, тобто її повсякденне розуміння дійсності.

Філософська теорія концептів дозволяє узгодити чинні численні гіпотези та плюралізм думок сучасних лінгвістів про сутність і функціонування концепту. Як справедливо вважають Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі, концепти є кристалами або самородками смислу — абсолютними космічними формами. Сутнісні властивості концепту схематично представлені авторами як його творення (він несе авторський підпис і, таким чином, є персоналізованим). Концепт як глибина ідея не входить повністю в межі будь-якого конкретного висловлювання (Deleuze & Guattari, 1998).

На сьогодні існує декілька теорій генезису концептів, які можна звести до двох основних — теорії вродженості концептуальної системи та теорії її поступового набуття людиною. Теорія вродженості була запропонована Платоном і пізніше розвинута у філософії Канта. Зазначена нами теорія має широку підтримку в сучасній лінгвістиці. Слідом за Лейбніцем багато сучасних дослідників дотримуються подібної точки зору: людина народжується з концептуальною схемою, яка є або завершеною, або здатною до саморозвитку.

Г. Лейбніц вважав, що в мозку кожної народженої людини є певний набір вроджених елементарних ідей, які спочатку були латентними (прихованими, невидимими), а потім активізувалися і розвивалися в міру того, як людина набувала досвіду. Такі вроджені ідеї настільки прозорі, що кожне пояснення не може зробити їх зрозумілішими для нас; навпаки, ми використовуємо такі примітивні ідеї чи відчуття, щоб пояснити наш досвід. Лейбніц назвав такі елементарні відчуття «абеткою людських думок» (Leibnitz, 1983). Усі складні думки чи почуття є результатом різних простих комбінацій, подібно до слів і речень, які ми можемо написати завдяки різним комбінаціям букв алфавіту. Кодифікація складних в окремих словах може бути різною для різних мов, оскільки кожна з них може обрати своє унікальне слово для позначення такої комбінації простих ідей. Але за Лейбніцем, власне «прості ідеї», які представляють «прості ідеї», які становлять основу людської мови і людського мислення, є однаковими для всіх людей на Землі.

Лейбніц розглядав завдання пошуку «умовних атомів» як складне, яке вимагало багато часу, але в будь-якому випадку воно було розв'язуване. Його розв'язання передбачало метод спроб і помилок, тобто тривалий і систематичний пошук інтерпретацій якомога більшої кількості слів, щоб створити велику і різноманітну емпіричну базу і виявити ті концепції, які б стали будівельним матеріалом для інтерпретації всіх слів. Такий пошук ґрунтувався на умові, згідно з якою з великої кількості ідей мають бути вибрані лише ті «цеглинки», які дійсно необхідні для побудови складних ідей. Все, що можна інтерпретувати, є концептуально складнішим і має бути інтерпретоване; все, що не піддається інтерпретації (без логічного кола і не на шляху від простого до складного), не повинно інтерпретуватися. Немає іншого способу шукати справжню абетку людських думок.

Теорія вродженої концептуальної системи та здібностей мови зазвичай асоціюється з ідеалістичним напрямом аналітичної філософії, але її прихильники можуть стояти й на чисто матеріалістичних позиціях. Таке твердження пов'язано з тим, що вони розглядають вродженість як результат особливого біологічного

коду, сформованого в процесі еволюції, а біопрोगрама людини включає здатність створювати певні концепції (мислити) і говорити. Варіантом такої теорії є гіпотеза емпіричного реалізму, яка стверджує, що людина народжується з певною здатністю до абстрагування (Lakoff, 1990). Однак автори Лейбніц та Лакофф усвідомлюють, що не існує суто вроджених понять.

Розглядаючи теорію поступового засвоєння концептуальної системи, нам слід зазначити концепцію Піажа про те, що концептуальна система розвивається поступово. Такий розвиток відбувається одночасно із загальним психофізіологічним розвитком дитини (Piaget, 1983). З його точки зору, поетапний когнітивний розвиток дитини відбувається дещо швидше, ніж лінгвістичний, тобто розуміння слова передує його використанню.

Хоча на перший погляд дві теорії про природу концептів здаються цілком протилежними. Їх детальний розгляд доводить, що вони мають багато спільного: обидві наголошують на неусвідомленості ментальних процесів, обидві вважають, що структура світу, яка сприймається людиною, значною мірою залежить від внутрішніх ментальних конструктів високого ступеня абстракції. Ми можемо припустити, що відмінності між зазначеними нами позиціями не абсолютні, а відносні, оскільки представники обох шкіл визнають важливість певного ступеня вродженості концептуальної системи і не заперечують її здатність до розвитку.

На думку вчених-біокогнітивістів, концепт не є абстрактною ідеальною сутністю, а відображує фізіологічні та матеріальні процеси, що відбуваються в корі головного мозку. Дамазіо підкреслює, що концепт фокусується на одночасно реконструйовані сенсорні та моторні репрезентації, які, цілком ймовірно, можуть бути витягнуті з пам'яті за допомогою певних невербальних і вербальних стимулів. Тоді присвоєння назви або вербального опису становить лише другу фазу зазначеного процесу (Damasio, 1999). Таким чином, матеріальність концепту пояснюється тим, що всі процеси, які відбуваються в корі головного мозку, є фізіологічними. Ідентифікація форми сигналу та його змісту є цілком логічним для фізіолога, але досить вузьке для розгляду проблеми і світлі когнітивної науки в цілому. Зауважимо, що концепт є одиницею не лише

ментальних, а й психічних ресурсів нашої свідомості, адже він охоплює і чуттєвий досвід людини.

Однак, враховуючи всю увагу до вихідних положень і результатів біокогнітивного підходу, термін концепт, який ми розглядаємо, фактично належить до неспостережуваних категорій мислення, і таке твердження дає великий простір для його інтерпретації. Така ментальна структура, що символізується одиницями мови, має індивідуальний характер і є моделлю орієнтації мовця у світі на певній ділянці його мовної картини світу.

Згідно з думкою О. Селіванової, слово концепт виступає інформаційною структурною одиницею пам'яті, а вона є сукупністю вербального і невербального знання щодо об'єкта осягнення, набутого завдяки співдії п'яти психічних ролей свідомого й позасвідомого. Іншими словами, в концепті містяться знання щодо певного об'єкта, набутого в результаті пізнавальної діяльності людини. На додачу до цього, концепт розглядається у якості елементарної ментально організованої одиниці, функцією якої є збереження знань про світ абстрактного формату, а також ментальними утвореннями, ключовим виявленням яких є усвідомлювано типізовані фрагменти досвіду, що зберігаються в людській пам'яті у вигляді стереотипів (Селіванова, 2006).

Ми визначаємо концепт як одиницю когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, що концепт є «визначенням, введеним для роз'яснення процесів роздумів має зв'язок з одиницями ментального чи психічного джерел людської свідомості; є оперативною одиницею пам'яті загальної картини світу (а саме мовної); смисли, завдяки яким орудує людина в процесах мислення, що відображають значення досвіду і знань, спільний наслідок людського існування, а до того ж хід розвитку розуміння світу в образі чітких «квантів» значення. Інакше кажучи, концепт є одиницею пам'яті, яка відображує уміння і знання людини у вигляді стереотипів; є основною одиницею культури у ментальному світі людини.

Сучасні лінгвістичні дослідження виокремлюють три базові підходи до вивчення концепту:

1. Лінгвокогнітивний, в якому концепт зображується як «квант» дослідження світу, є одиницею ментального лексичного пласта, що охоплює всю комунікативно значущу інформацію;
2. Лінгвокультурологічний, прихильники якого звертають увагу на таку особливість, що концепт вже є сформованим ментальним утворенням, частиною всієї концептосфери. Завдяки цьому затверджується вагомість предметного поля для колективної практики, конкретизація найменувань в цій галузі, множинність системних відношень уточнення, зіставлення, контрастування, оцінки, стилістична диференціація, закріплення в складі лексичної, фразеологічної семантики та пареміології (Загнітко, 2010);
3. Психолінгвістичний, у розумінні якого концепт є базовим когнітивним утворенням динамічного характеру, який має нерозривний зв'язок з психічною складовою життя людини.

Лінгвокогнітивний та лінгвокультурологічний підходи дослідження терміну концепт не є взаємосуперечливими: концепт як організована ментальна одиниця, утворена у свідомості людини, яка слугує джерелом концептосфери, впливає на суспільство. Тобто, в кінцевому результаті говорячи про культурний аспект, а саме про концепт, він як і одиниця культури є результатом усього суспільного досвіду, що стає необхідним здобутком кожної людини. Ми маємо на увазі, що подані вище підходи відрізняються і стосуються індивіда: лінгвокогнітивний концепт є взаємопов'язаним зв'язком між людською свідомістю і культурою, а лінгвокультурологічний концепт виступає взаємозамінним зв'язком між культурою та індивідуальною свідомістю кожної людини.

До того часу, як компонентний аналіз з'явився як перший конкретний підхід до опису значення слова, лінгвісти виокремлювали та аналізували «семантичні поля», тобто групи слів, значення яких тісно пов'язані між собою. Спочатку термін «поле» розглядався лише з точки зору використання у фізиці, яке описує стан розташування певного об'єкта, наприклад, електричне поле, магнітне поле і гравітаційне поле, яке окремо показує принципи розташування

електрики, магнію і гравітації в певному просторі. Пізніше це поняття було застосовано в лінгвістиці для опису взаємозв'язку між різними словами. Поступово таке твердження перетворилося на новий лінгвістичний підхід, який отримав назву теорії семантичного поля.

Вивчення теорії семантичних полів бере свій початок від найпершої ідеї засновника загального мовознавства, відомого німецького лінгвіста середини 19 століття В. Гумбольда. Однак лінгвістами, які запропонували ідею теорії семантичного поля на практиці, були деякі німецькі та швейцарські лінгвісти-структуралісти 1930-х років, такі як Іпсен, Йоллс, Порціг та Й. Трір. Серед усіх цих блискучих лінгвістів ідея Й. Тріра отримала найбільше визнання. Сучасні лінгвісти дотримуються такої думки, що його ідея вивела семантику на новий рівень. Лінгвісти-структуралісти відмовилися від традиційних методів дослідження, які вважаються ізольованими. Натомість широко прийнятий новий дослідницький підхід, який вивчає семантику (розділ лінгвістики, що вивчає смислове значення одиниць мови) з точки зору реляції (донесення або ж повідомлення про певні події) та розвитку, щоб зосередитися на єдності мовної системи та впливі контексту на значення (Zhou, 1997).

Що таке теорія семантичного поля? Суть теорії семантичного поля полягає в аналізі взаємозв'язку між родом і видом лексичного дослідження (Mei, 1987). Дослідниця припускає, що слова мовної системи пов'язані між собою і утворюють цілісну лексичну систему. У цій системі певні слова можуть утворювати семантичне поле маючи спільний для них базовий термін. Наприклад, до терміну канцелярського приладдя ми можемо віднести утворення семантичного поля таких слів, як: ручка, гумка, олівець, лінійка, тощо. Таким чином семантичне поле є поєднанням групи слів, які взаємодіють, домінують, розрізняють і залежать одне від одного. Семантичний діапазон цієї комбінації називається польовим діапазоном семантичного поля.

Семантичне поле можна також назвати лексичним полем або доменом, що означає поєднання групи слів із взаємопов'язаними значеннями, які домінують під одним загальним твердженням. (Zhou, 2001).

Теорія семантичного поля була запроваджена німецьким вченим Дж. Трієром у 1930-х роках, чия версія розглядається як новий етап в історії семантики. Ву (Vu, 1988) підсумував теорію семантичного поля Дж. Трієра таким чином:

1. Словниковий запас у мовній системі є семантично пов'язаний і створює певну лексичну систему. Така система є нестійкою і постійно змінюється.
2. Оскільки словниковий склад мови семантично пов'язаний, ми не повинні вивчати зміни окремих слів ізольовано, а вивчати лексику як одну цілісну систему.
3. Оскільки лексеми взаємопов'язані за значенням, ми можемо визначити конотацію слова, лише аналізуючи та порівнюючи його семантичні зв'язки з іншими словами. Слова має значення лише у власному семантичному полі. Семантичне поле Трієра заведено вважати парадигматичним. Він розглядає парадигматичні відношення між словами, такі як гіпонімія, антонімія та синонімія. (Guo, 2010). Зазначене нами вище дослідження дотримується поданої класифікації.

Гіпонімія є найпоширенішим розділом теорії семантичних полів. Вона містить усі об'єкти, які належать до однієї категорії. Найфундаментальнішою категорією є дуалістична, наприклад, слова «стілець» і «стіл» є гіпонімами до слова «меблі». Гіпонімія може бути багаторівневою, тобто базовий рівень може бути поділений на більш конкретні рівні, а такі рівні насамперед можуть створювати нові, тощо. Наприклад, ми можемо поділити тварин на людей, птахів і звірів, а птахів і звірів – на птахів, риб, комах, ссавців, тощо. А ссавців можна поділити на свиней, собак, корів, вовків, коней, тощо. І, нарешті, наприклад, коней можна поділити на мустангів, жеребців, поні й так далі. Такий поділ передбачає систему гіпонімії, яка, по суті, є семантичним полем «вищого класу». Розберемо вже нами наведений приклад: якщо тварини є вищим класом, тоді людина, птахи й звірі є гіпонімами, які входять до його складу. З іншого боку, якщо птахи й звірі будуть розглядатися як вищий клас, тоді птахи, риби, комахи й ссавці будуть гіпонімами.

Антонімія є ще однією гілкою семантичного поля, яка утворює слова з однаковими коренями та значеннями. Антонімія зазвичай утворюється з протилежними, неузгодженими значеннями й тому може бути розділена на три категорії наступним чином:

1. Полярна антонімія належить до семантичного поля, утвореного словами з протилежним та полярним значенням. Наприклад, гарячий – холодний, багатий – бідний, тощо. Цей тип семантичного поля має дві ознаки: семантичну полярність і семантичну відносність, що вказує на те, що семантична полярність існує лише на основі семантичної відносності. Наприклад, ми можемо сказати: «Людина може бути багатою або дуже багатою. Одна людина може бути багатшою за іншу». З іншого боку, семантична відносність є поступовою, що означає, що ми можемо вставити слова з різним ступенем між двома полюсами полярної антонімії, щоб показати ієрархію семантичної відносності. Наприклад, між гарячим і холодним ми можемо вставити такі слова як теплий і прохолодний. Також ми можемо змінити полярні слова з полярного семантичного поля на інші слова з різними ступенями, щоб показати ієрархію семантичної відносності. Візьмемо той самий приклад: ми можемо змінити слово гарячий або холодний на слова прохолодний або той, що замерзає (Zhou, 2001).
2. Комплементарна антонімія належить до семантичного поля, утвореного такими словами, що доповнюють один одного. Наприклад, мертвий — живий, якщо він не мертвий, тоді живий. Існують й інші такі комплементарні антоніми, як чоловічий — жіночий, неодружений — одружений, присутній — відсутній, тощо. Зазвичай у випадку комплементарної антонімії не існує слів, які б можна було вставити між парою слів, що доповнюють один одного.
3. Транспозиційна антонімія утворюється парою слів з протилежним та залежними значеннями, коли два слова об'єднуються в протилежну одиницю, яка існує завдяки обом наявним одиницям. Наприклад, купити — продати, чоловік — дружина, роботодавець — працівник, тощо.

До синонімії входять семантичні поля, утворені з відносно однаковими значеннями, які можуть певною мірою взаємозамінюватися, але в більшості випадків є взаємозамінними. Синонімія поділяється на абсолютну та відносну. Абсолютна синонімія зустрічається доволі нечасто, і вона в основному вказує на групи слів з абсолютно однаковим значенням і може бути замінена одна одною в будь-якому контексті. Порівняно з абсолютною синонімією, відносна синонімія є багатшою. Йдеться про синоніми, утворені словами з відносно однаковим значенням, але різними ступенями, емоціями, стилями та сполученнями. Таким чином, посилаючись на те, що зробила Чжан Юнфей (Zhang, 2004) у своїй книзі «Вступ до сучасної англійської лексикології», відносну синонімію можна класифікувати на такі категорії, як наступні:

1. Синонімія з різними ступенями. Слова, що входять до цього типу семантичних полів, мають однакові розширені значення, але різний ступінь вираження. Наприклад, гнів, лють і несамовитість стосуються емоційного збудження, викликаного сильним незадоволенням, тоді як гнів вживається зазвичай без певного ступеня інтенсивності; лють зосереджується на втраті самоконтролю; а несамовитість підкреслює, що лють настільки сильна, що може наблизитися до божевілля.
2. Синонімія з різними емоціями. Цей тип синонімії переважно утворюють слова з однаковим значенням, але з різними емоціями. Наприклад, слова філантроп і добродійник можуть означати милосердя і співчуття, тоді як слово «філантроп» зазвичай означає благодійника, який допомагає людям у стражданнях і жертвує для бідних, а слово «добродійник» позначає нереалістичних гуманістів, які мріють робити добро нерозважливо і марнославно. Інший приклад: державний діяч і політик є людьми, які грають у політичні ігри заради власних інтересів. В обох прикладах перші слова є похвальними, а у другому — принизливими.
3. Синонімія з різними словосполученнями. Цей тип семантичного поля утворюють слова з відносно однаковим значенням, але різними сполученнями. Наприклад, слова, які можуть вказувати на значення «accuse»

є обвинувачувати, докоряти, оскаржувати. Але прийменники, які поєднуються з ними, є різними. Тобто, слово «accuse» поєднується з прийменником of, «charge» поєднується з прийменником of, «rebuke» поєднується з прийменником for, а «reproach» з прийменником for або with.

Словниковий запас є одним із важливих елементів мови. Ефективність вивчення лексики значною мірою визначає успіх у вивченні мови. Обсяг словникового запасу безпосередньо впливає на розвиток мовної компетенції. Тому першочерговим завданням навчання лексики є розширення словникового запасу учнів. (Guo, 2010). Таким чином, було рекомендовано багато стратегій вивчення лексики. Однак найбільш систематизованою та науковою стратегією має бути та, що ґрунтується на теорії семантичних полів. Слова не існують самі по собі, а утворюють численні залежні взаємопов'язані мережі, або взаємозв'язків «вищого класу» з гіпонімами, або антонімічні, або синонімічні, тощо. Таким чином, теорія семантичного поля поділяється на три основні категорії: гіпонімія, антонімія та синонімія, кожна з яких була нами проілюстрована численними прикладами.

1.2 «У сін» в когнітивній картині світу китайського народу

Зараз ми помічаємо, що людська поведінка може сприяти гармонійному функціонуванню природи або порушувати його, спричиняючи хаос і безлад. Моральні закономірності людства і закономірності природного космосу взаємопов'язані між собою. В наш час вперше кожна зі стихій має більш повне пояснення своєї природи: вода зволожує і спадає; вогонь горить і підіймається; дерево гнеться і випрямляється; метал дає і змінюється; земля отримує і віддає, наприклад, через насіння і врожай. В той час як вогонь і вода представлені як протилежності, дерево і метал не є такими. Можливо, найцікавішим є те, що ми помічаємо, що механізми взаємозв'язку терміносистеми стають все більш очевидними. П'ять елементів пов'язані з п'ятьма смаками: те, що зволожує і опускається, дає солоність; те, що горить і піднімається, дає гіркоту; те, що згинається і випрямляється, дає нам відчуття кислого смаку; те, що сіє і дає

врожай, дає солодкість. П'ять елементів співвідносяться з п'ятьма способами або силами людини: зовнішність, мова, зір, слух і мислення.

У «Цзо Чжуань» не описується взаємозв'язок і переплетення п'яти елементів, який маємо змогу ми прослідкувати в пізніших історичних текстах. Натомість він висуває вчення про п'ять чиновників (五官), які здійснюють свою волю для того, щоб перетворити 衍 на феноменальну реальність. У матеріалі про 29-й рік правління герцога Чжао ставиться дивне питання: «Чому більше немає драконів?». Відповідь, яка пояснює відсутність драконів, полягає в тому, що кожною стихією керує свій чиновник, але якщо чиновник нехтує своїм завданням або люди на землі спотворюють або неправильно керують п'ятьма стихіями, які є відображенням землі, тоді тварини, які залежать від порядку даного відображення, ховатимуться і перестануть правильно розмножуватися. Вид зникне. Чиновники представлені як духи або божества, які вимагають поклоніння і жертвоприношень. У тексті подано ім'я кожного чиновника та стихію, над якою він має владу (Bodde, 1991).

Шуцзін є збіркою документальних матеріалів, пов'язаних з давньою історією Китаю. Фрагменти, що дійшли до нас, є сумішшю міфу та історії. Перші п'ять розділів сягають часів легендарних імператорів-мудреців Яо та Шунь (бл. 2400 р. до н.е. ?), а останні 32 розділи охоплюють період правління династії Чжоу аж до герцога Му з Цинь (бл. 660 – 621 рр. до н.е.). У творі представлено розділ під назвою «Хун Фань» («Всеосяжний порядок» або «Порядок усього») розповідає про те, як суспільство повинно слідувати за зразками Землі та Неба. Перший з дев'яти розділів розглянутої глави присвячений терміносистемі «У сін», що вказує на те, що його необхідно зрозуміти, перш ніж можна буде засвоїти решту вісім розділів. Розділ побудований у стилі діалогу між Ву Ваном і мудрецем. Ву стверджує, що він знає людське суспільство, і що уряд і відносини повинні слідувати зразками Неба, але він ставить собі питання, як повністю досягнути зазначені зразки. Мудрець каже йому, що коли елементи терміносистеми «У сін» перебувають у безладі, тоді постійні норми Неба зникають, і настає хаос. Хунь Фань не пояснює, як працюють взаємозв'язки нами

досліджуваних елементів, лише те, що вони існують. Аналогічно, у другому і восьмому розділах поданої глави п'ять елементів і п'ять вчинків (що також мають назву «У сін») пов'язані між собою. У розділах йдеться про те, що якщо людина не поводить належним чином, вона виводить п'ять стихій з гармонійної роботи, як наслідок в організмі виникають хвороби й слабкість, а в природі й історії людства завжди з'являється безлад. Проте в зазначеній главі немає чіткого опису взаємозв'язку нами досліджених п'яти елементів терміносистеми «У сін», як це зроблено в коментарях до п'яти смаків. Але, очевидний сенс глави «Порядок усього» полягає в тому, що правитель, який не здатен впорядкувати нами згадані вище процеси, кине все в хаос, і навіть дощі не будуть приходити вчасно.

У Ліцзі кількість п'яти наборів процесів упорядкування та змін становить шістдесят два. Вони використовуються для пояснення не лише політики, сім'ї та медицини, але й кольорів, пір року, рослин, планет і ритуалів для виконання різних дій. Вважалося, що одягаючи ритуальні шати зеленого кольору і вживаючи їжу з дерев'яних (а не металевих) посудин, правитель міг заохочувати сили весни, оскільки асоціації кольору концептів терміносистеми «У сін» з їх взаємозв'язком іноді мали певний сенс (дерево, зелень, весна; або вогонь, червоний, літо).

За часів династії Хань одним з найфундаментальніших історичних текстів, що містить матеріал з теорії терміносистеми «У сін», був «Хуайнаньцзи» (淮南子, «Мудреці з Хуайнань», 139 р. до н.е.). У цьому тексті сказано: «Природні якості Неба і Землі не перевищують п'яти. Мудрець вміє правильно використовувати «У сін», щоб керувати без марнотратства». Хуайнаньцзи демонструє рух до стандартизації числа п'ять. Він продовжує виводити взаємозв'язки між «У сін» у космології та моралі, а також розширює медичне значення терміносистеми. Мудреці, які знають, що роботи з «У сін», здатні керувати країною, лікувати пацієнтів і керувати трансформаціями життя і довголіття. Здається, що поданий текст поєднує даоські уявлення про

безсмертних (仙) з тими, хто володіє навичками, необхідними для опанування п'ятьма стихіями (Major, 2010).

Ханські мислителі використовували терміносистему «У сін» для опису впорядкованої послідовності або циклу змін. Наприклад, у серії «взаємного виробництва» (相生) дерево породжувало вогонь, вогонь — землю, земля — метал, метал — воду, а вода — дерево. У серії «взаємного завоювання» (相克) дерево підкорило землю, метал — дерево, вогонь — метал, вода — вогонь, а земля — воду (Henderson, 2003). Якщо гербом панівної династії була вода, можна було очікувати, що її переможе династія, гербом якої була земля. Подану схему привласнили, оскільки тоді вважалося, що Хань править під час червоної фази вогню, і їхні найгрізніші революційні опоненти використовували саме таку ідеологію у побудові свого руху та його символів, як-от повстанський рух, відомий як Жовті тюрбани (184 р. н.е.), який намагався використати ідеї про те, що червоний колір буде переможений жовтим, а вогонь — водою. Хоча більшість його ідей вже очевидні в «Хуайнаньцзи», «Чуньцю фанлу» (春秋繁露, «Розкішна роса весняних та осінніх літописів»), яку традиційно приписують Дун Чжуншу (179 – 104 рр. до н.е.), є тривалою спробою включити терміносистему «У сін» до конфуціанської концепції, навіть пов'язавши її з п'ятьма конфуціанськими відносинами синівської шанобливості (孝). Така спроба залучає у своїй творчості Ян Сюань (53 р. до н.е. – 18 р. до н.е.), чий текст «Тай Сюань» (太玄, «Найвища таємниця», бл. 2 р. до н.е.) є прикладом конфуціанського синкретизму і привласненням космології терміносистеми «У сін». В «Бохутун» (白虎通, «Всебічні дискусії в залі Білого Тигра», бл. 80 р. до н.е.), записі, на який було виділено кошти державою для проведення дебатів у 58 р. до н.е., надається наступне пояснення того, чому дорослий син повинен залишатися з батьками, тоді як дочка повинна покинути дім: «Син, який не залишає своїх батьків, бере приклад з чого? Він співвідносить себе з елементом вогню, який не віддаляється від елемента дерево. А дочка, яка залишає батьків,

бере приклад з чого? З елементу води, яка, коли тече, віддаляється від елементу метал» (Needham, 1956).

Однак не всі конфуціанські мислителі приймали космологію терміносистеми «У сін» або її розширені пояснювальні засоби. Ван Чун (27 – 100 рр. до н.е.) був критиком теорії в її найширших формах, а також її застосування у сфері природних і фізичних явищ, моралі та політичної історії. У своїх «Критичних нарисах» (论衡) він використовував аргументи, сарказм і те, що ми б назвали емпіричними доказами, щоб критикувати працю Дун Чжуншу і спробувати розвінчати доказову базу терміносистеми «У сін».

У першому столітті до н.е. набуває своєї остаточної форми текст, «Хуанді Нейцзін Ліншу Сувень» (黄帝内经, «Внутрішня настанова Жовтого імператора»), ймовірно, найбільш значущий з класичних китайських документів про терміносистему «У сін», пов'язаний з медициною. Ми можемо припустити, що зазначений вище документ був створений у середовищі вчителів, пов'язаних з даосизмом Хуан-Лао («Жовтий імператор – Лао Цзи»), який також вплинув на частину «Чжуан Цзи». Робота складається з двох частин. Перша — «Сувень» (素问, «Основні питання»), присвячена дуже технічним ґрунтовним поясненням акупунктури. У «Ліншу 24» Жовтий імператор говорить, що енергетичні меридіани ци тіла розділені відповідно до терміносистеми «У сін», і лінії передають енергію п'яти органів тіла. «Сувень» значною мірою спирається на серію «взаємного завоювання» (相克) як на кращу мову пояснення медичних недуг і засобів їх лікування. Думаючи про терміносистему «У сін», пов'язану з тілом, ми завжди повинні пам'ятати, що в традиційному китайському мисленні тіло — мікрокосм Всесвіту, який відображає закономірності макрокосму (тобто Неба і Землі). Хвороба, яка вважалася прогресивною або «вогненною», могла бути подолана за допомогою ліків, пов'язаних з охолодженням, що асоціюється з водою. Так само, оскільки «деревина» пронизує охоплює всю селезінку, а також дає кислий смак, вживання кислої їжі збільшує внутрішню «деревину» і зміцнює селезінку. «Деревина» також співвідноситься з синьо-зеленим кольором,

весняним сезоном, напрямком на схід і музичною нотою цзюе (західна мі), і може бути збільшена або підкорена іншими елементами терміносистеми «У сін» на основі їх взаємозв'язків (Harper, 1998).

Медичне розуміння терміносистеми «У сін» застосовувалося в неофілософських сферах, таких як китайській традиційній терміносистемі. Китайська традиційна терміносистема значною мірою спирається на уявлення про терміносистему «У сін». Кожним зодіакальним знаком керує одна або понад п'яти стихій та їхніх енергій інь або ян. Згідно з китайською традиційною терміносистемою, знаки та енергії, під якими ми народжуємося, впливають на все наше життя і нашу особистість. Наприклад, народження під знаком дерева означає, що людина перебуває під впливом енергії ян. Про таку людину кажуть, що вона сильна і впевнена в собі. Вона асоціюється зі Сходом, астрологічними знаками Тигра, Кролика і Дракона та весняним сезоном; її здоров'я залежить від стану печінки і жовчного міхура; а синій і зелений кольори сприятливі для неї й сприяють її процвітанню. Подібні пояснення і прогнози даються і для інших чотирьох з п'яти елементів терміносистеми «У сін» (Porkert, 1974).

Як військові, так і літературні тексти в традиційному Китаї включають згадки щодо терміносистеми «У сін». «Лю Дао» («Шість стратегій»), також відома як «Шість стратегій Тай Гун» (ведення війни) є відомий тактичним посібником стародавнього Китаю. У ньому стверджується, що знаючи позицію супротивника з точки зору концепції «У сін», можна через серію «взаємного завоювання» дізнатися, як вибрати фазу атаки, щоб перемогти його. Такі романи як Си Ю Цзи (西游记, «Подорож на Захід», 16 ст. до н.е.), представляють головних героїв у п'яти фазних термінах, а структура про Хун Лоу Мен (红楼梦, «Сон у червоному теремі», 18 ст. до н.е.) може бути описана в концептах терміносистеми «У сін», як показав Ендрю Плакс (Plaks, 1976).

Окрім світу китайських текстів, традиційне китайське образотворче мистецтво охопило концепти традиційної терміносистеми «У сін», включаючи стиль живопису, який якраз відомий відповідною назвою. Стиль є синтезом традиційного пейзажного живопису з поєднанням космології терміносистеми «У

сін». У живописі «У сін» загалом налічується п'ять мазків пензля, п'ять рухів і п'ять типів композиції, кожен з яких відповідає п'яти стихіям. Метою такого живопису є створення гармонійно збалансованого образу, часто із зображенням пейзажу, але навіть якщо він не залучається, він є взаємопов'язаним між об'єктами чи напрямками «У сін».

1.3 Терміносистема «У сін». Історичний аспект

У процесі вивчення взаємовідносин природних явищ, китайськими мислителями була створена теорія п'яти елементів, яка отримала назву «У сін.» Китайський термін «У сін» (五行, «п'ять процесів», «п'ять фаз») означає п'ятичленну концептуальну схему, яка зустрічається у всій китайській традиційній думці. До зазначених нами вище п'яти фаз відносяться такі природні елементи, як: «Дерево» («木»), «Вогонь» («火»), «Земля» («土»), «Метал» («金»), «Вода» («水»); вони розглядаються як динамічні, взаємозалежні режими або аспекти постійного існування і розвитку Всесвіту. Хоча подана п'ятичленна схема нагадує давньогрецький дискурс про чотири елементи, нами досліджені китайські «фази» розглядаються як постійно мінливі матеріальні сили, тоді як грецькі елементи зазвичай вважаються незмінними будівельними блоками матерії. До династії Хань «У сін» функціонував не тільки як філософська школа, скільки ж спосіб опису природних процесів, прихованих від звичайного погляду на стан речей. У період правління династії Хань (202 р. до н.е. – 220 р. до н.е.) вчення «У сін» стало окремою філософською традицією (家, «сім'я» або «школа»). З того часу система «У сін» застосовувалася для пояснення природних явищ і поширювалася на опис естетичних принципів, історичних подій, політичних структур і соціальних норм. Космологія, мораль і медицина залишаються головними сферами вчення «У сін», але практично кожен аспект життя китайського народу мав до неї відношення. Таким чином, «У сін» стала невіддільною від самого Китаю і досліджувана нами концепція не належить до жодної з течій класичної китайської філософії.

Намагаючись зрозуміти китайську традиційну терміносистему «У сін», ми стикаємося з численними випадками використання цього терміну в доханських і ханських джерелах, що може свідчити про необхідність більш ніж одного перекладу з китайської на будь-яку іншу цільову мову. Ми можемо поставити таке питання, чи йдеться про п'ять елементів, п'ять фаз, п'ять рухів, п'ять дій, чи про щось зовсім інше? Правда полягає в тому, що залежно від використання та контексту, будь-який з зазначених варіантів може бути відповідним перекладом. В останні десятиліття стало звичним наполягати на тому, що в космологічному заснуванні «У сін» слід перекладати як «п'ять фаз», а не як «п'ять елементів», але коли ми спостерігаємо за тією функцією, яку виконує ієрогліф 行 у китайській мові, а він саме використовується для опису руху (наприклад, ходьби), змін та станів буття, перестановок або метаморфоз. Отже, китайська концепція «елементу» суттєво відрізняється від західної, оскільки не передбачає фіксованої субстанції, а саме сутності, яка б залишалася незмінною і становила певну дискретну відмінність між одним об'єктом і всіма іншими. У той час як чотири елементи в західній грецькій думці розділилися як основні будівельні блоки матерії, китайці, навпаки, розглядали об'єкти як постійно мінливі й рухомі сили або енергії п'яти різновидів. Ми можемо стверджувати, що п'ять фаз працюють в інтерактивному режимі й мають чіткі взаємозв'язки, які втілюють як об'єкти, так і природні процеси, якими ми їх знаємо.

Хоча до династії Хань терміносистема «У сін» не набула свого сучасного вигляду, її джерела сягають найдавніших записів інтелектуальної історії Китаю. За часів династії Шан (1600 – 1046 рр. до н.е.) на кістяних написах оракулів (що використовувалися в ритуалах ворожіння для передбачення та розпізнавання результатів у природі та людських справах) використовувалося число п'ять. Зазвичай це мало вигляд візерунка з чотирьох фігур навколо центру, де чотири фігури представляли сторони світу, виражені на територіях навколо центральної області, в якій проживає правитель і з якої він керує. Але ця модель п'ятірки ще не є всеосяжною теорією чи космологією, і немає жодних доказів віри в те, що деякі п'ять фаз або елементів взаємопроникають і взаємно впливають один на

одного. Проте вже існують, у дуже грубій формі, асоціації територій з напрямками, кольорами, духами та відповідними ритуалами, які вказують на пізніший взаємний розвиток думки «У сін» у часи правління династії Хань. Наприклад, на заході бика певного кольору потрібно приносити в жертву у визначену певну пору року, щоб забезпечити собі сприятливе майбутнє. Відповідно, навіть у династії Шан є фрагментарні свідчення того, що число п'ять має пояснювальне значення, і існує певний попередній взаємозв'язок між територіями, кольорами, ритуалами та божествами (汉书, 1962).

У період між занепадом династії Шан і початком правління династії Хань з'являються перші записи у класичних текстах, які дають змогу зрозуміти подальший розвиток традиційної терміносистеми «У сін». У записі Цзо Чжуана про 27-рік правління герцога Сяна (590 – 573 рр. до н.е.) йдеться: «Небо створило п'ять елементів, які забезпечують потреби людства, і люди використовують їх усі. Не можна обійтися без жодного з них.» (Valle, 2009). Хоча в англійських перекладах даного уривку зазвичай кажуть «five elements», і ми могли б очікувати, що в китайському тексті буде фраза 五行, насправді ж в китайських текстах того часу використовувалася фраза 五材 («п'ять матеріалів» тобто «сировина»). Відповідно, ми можемо мати гарні докази давності цього уривка, оскільки тут немає його переформатування для використання ієрогліфа 行, як могли зробити майбутні науковці (які відредагували ці тексти в остаточній формі), які, як ми можемо припустити, були зацікавлені в розвитку космології «У сін». У тексті йдеться про те, що життя залежить від здатності людей розуміти й використовувати п'ять сировинних матеріалів реальності, але, ймовірно, автор не проводить жодної суттєвої різниці між ієрогліфами 行 і 材. На 7-му році правління герцога Веня (626 – 609 рр. до н.е.) в тексті сказано: «Вода, вогонь, метал, дерево, земля і зерно називаються шістьма природними ресурсами (або скарбами), (六富).» Ієрогліф «富» використовується для позначення дарів природи, природних ресурсів, що є необхідними для існування. Поданий список з шести наведених нами ресурсів містить терміносистема «У сін», як ми можемо

побачити у пізніших творах, але з додаванням елементу «зерно». Ми можемо припустити, що в тексті може бути записаний автентичний матеріал, який існував до часів правління династії Хань, і він може досить точно відображати той факт, що за часів Цзо Чжуана число «п'ять» як визначена стала кількість елементів ще не було міцно закріплена. У своїх зауваженнях щодо 1-року правління герцога Чжао, Цзо Чжуань говорить про те, що небо породжує п'ять смаків (五味 — кислий, солодкий, солоний, гіркий і їдкий), п'ять кольорів (五色 — зелений, жовтий, чорний, червоний і білий) і п'ять звуків (五声, що відповідають західним музичним тонам: мі, соль, до, ре і ля). В уривку, присвяченому 25-річчю герцога Чжао, смаки, кольори й звуки є результатом впливу терміносистеми «У сін». Терміносистема «У сін» також розглядається як вираження візерунків неба (气), а ієрогліф для позначення зображень є тим самим ієрогліфом, який пізніше було використано для позначення ліній меридіанів ци (життєвої енергії) в тілі, простежених практиками китайської медицини, що дозволяє нам припустити, що «У сін» належить до неба так само як меридіани ци — до наших тіл (Chen, 2014).

Пізніше, в період Чжаньго (403 – 221 рр. до н.е.), з'являються свідчення інтелектуальної діяльності, яка вже мала суттєве відношення до концепції «У сін» як цілісної терміносистеми. Згідно з «Записами історика» Сима Цяня (145 – 90 рр. до н.е.) і продовжуючи хронологію за часів правління короля Сюань (319 – 309 рр. до н.е.), інтелектуальний обмін заохочувався шляхом скликання мудреців до столиці Лінці біля воріт Цзі, що дало назву тому, що стало відомим під назвою Академія Цзіся. Серед постатей, яких називають головними вчителями академії, є Цзоу Янь (305 – 240 рр. до н.е.), ранній даоський мислитель; і Мен Цзи (бл. 372 – 289 рр. до н.е.), і Сюнь Цзи (бл. 310 – 220 рр. до н.е.), які є одними з перших інтерпретаторів вчення Конфуція. Розглядаючи ці твердження, ми можемо припустити, що цілком можливо, що кар'єри Мен Цзи, Чжуан Чжоу і Цзоу Яня могли перетинатися в Цзіся, а Сюнь Цзи міг бути там у той самий час молодим учнем, а згодом повернутися звідти вже як майстер. Ми, ймовірно,

маємо всі підстави стверджувати, що концепція «У сін» була предметом обміну поглядів та дебатів між діячами в Цзіся. Навіть у «Внутрішніх розділах» «Чжуан Цзи» є уривки, які, як ми вважаємо, можуть ґрунтуватися на космологічних припущеннях концепції терміносистеми «У сін» (наприклад, розділи 2, 6 і 7).

Сюнь Цзи дуже критично ставиться до пояснень концепції терміносистеми «У сін» і до мудреців, які використовували «стародавні знання», щоб «вигадати свою нову теорію» під назвою «У сін». Він називає її збоченою і химерною, а також характеризує її як незрозумілу і неосяжну нісенітницю. Він особливо критично ставиться до течії конфуціанської думки, виявленої в традиції Мен Цзи, яка привласнила такі ідеї, але не помітила, як саме вони йдуть в розріз одна з одним. З точки зору Сюнь Цзи, немає різниці між концепцією «У сін» як космологічною теорією і «У сін» як моральною доктриною, свідченням чого виступають «П'ять способів правильної поведінки» (текст, знайдений у гробниці «вихователя Східного палацу» в Гуодяні, в китайській провінції Хубей у 1993 році, який датується 300 р. до н.е.). Всупереч на критиці Сюнь Цзи, система «У сін» розвивалася і поширювалася від космології до моралі, естетики, медицини.

Висновки до розділу 1

Обґрунтувавши теоретичні засади дослідження семантичного поля п'яти концептів традиційної китайської терміносистеми «У сін», ми дійшли висновку, що у період між династіями Шан і Хань було створено низку текстів, які в сукупності проливають світло на розвиток того, що стало концептом «У сін». До династії Хань вчення про терміносистему «У сін» функціонувало не як вже сформована філософська школа, скільки ж спосіб опису природних процесів, прихованих від звичайного погляду на стан речей. У період правління династії Хань (202 р. до н.е. – 220 р. до н.е.) вчення «У сін» стало окремою філософською традицією (家, «сім'я» або «школа»). З того часу терміносистема «У сін» застосовувалася для пояснення природних явищ і поширювалася на опис естетичних принципів, історичних подій, політичних структур і соціальних норм. Філософська концепція «У сін» (五行) або ж теорія «п'яти процесів» чи «п'яти фаз» визначає основні процеси світобудови та завдяки їй весь зовнішній світ

перебуває в рівновазі. Космологія, мораль і медицина залишаються головними сферами вчення «У сін», але практично кожен аспект життя китайського народу мав до неї відношення. Таким чином, «У сін» стала невіддільною від самого Китаю і досліджувана нами концепція не належить до жодної з течій класичної китайської філософії.

Розглянувши терміносистему «У сін» в когнітивній картині світу китайського народу через призму давньокитайських класичних текстів, таких як «Шуцзін», «Хуайнаньцзи» та «Хуанді Нейцзін Ліншу Сувень», нами було виявлено, що людська поведінка може сприяти гармонійному функціонуванню природи або порушувати його, вона здатна виводити п'ять стихій з гармонійної роботи, як наслідок в організмі людини можуть виникати хвороби і слабкість, а в природі і історії людства завжди з'являтиметься безлад. Моральні закономірності людства і закономірності природного космосу взаємопов'язані між собою.

Нами було з'ясовано, що керівним принципом наряду когнітивної лінгвістики є створення, вивчення та використання мови пояснюється через посилення на людське пізнання загалом, а саме на основні ментальні процеси, які застосовуються не лише до мови, але й до всіх інших сфер людського інтелекту. Мова і пізнання не лише взаємно впливають один на одного, але й є втіленням досвіду та екологічних чинників біорегіону.

Ми визначили концепт як одиницю когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, він є «визначенням, введеним для роз'яснення процесів, роздумів, має зв'язок з одиницями ментального чи психічного джерел людської свідомості; є оперативною одиницею пам'яті загальної картини світу (а саме мовної); є смислом, завдяки яким орудує людина в процесах мислення, що відображають значення досвіду і знань, спільний наслідок людського існування, а до того ж хід розвитку розуміння світу в образі чітких «квантів» значення. Інакше кажучи, концепт є одиницею пам'яті, яка відображує уміння і знання людини у вигляді стереотипів; є основною одиницею культури у ментальному світі людини.

Проаналізувавши теорію семантичного поля, ми підсумували, що слова не існують самі по собі, а утворюють численні залежні взаємопов'язані мережі, або взаємозв'язки «вищого класу» з гіпонімами, антонімами чи синонімами.

РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ П'ЯТИ КОНЦЕПТІВ ТРАДИЦІЙНОЇ КИТАЙСЬКОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ «У СІН»

1. Семантичне поле концепту «Дерево» («木»)

Деревина («木») іноді перекладається як «Дерево» і є першою з п'яти фаз терміносистеми «У сін». Дереву притаманний характер ян (甲木). Воно уособлює весну, схід, планету Юпітер, синій та зелений кольори, легендарну міфічну істоту Лазурного дракона (青龙). Дерево як один з п'яти елементів терміносистеми «У сін» позначає зародження і прагнення до активності. Дерево є пружним, воно піддається згинанню, але випрямляється. З точки зору даосизму, атрибутами дерева вважаються міцність і гнучкість, як у випадку з бамбуком. Воно також асоціюється з такими якостями, як теплота, щедрість, співпраця та ідеалізм. Людина, в якій спостерігається наявність елемента дерево, буде експансивною, відкритою і соціально свідомою. Стихія дерева шукає шляхи для зростання і розширення. Дерево віщує початок життя, весну і бруньки, чуттєвість і плодючість. Дерево потребує вологи, щоб процвітати (Zai, 1983). У китайській традиційній медицині дерево асоціюється з негативними почуттями гніву, позитивними почуттями терпіння й альтруїзму. Органами, що є пов'язаними зі стихією, є печінка, жовчний міхур, очі та сухожилля (Maciocia, 2005). У китайській традиційній календарній системі дерево входить до 10 небесних стихій, які поєднуються з 12 земними гілками (або китайськими знаками зодіаку), щоб сформувати 60 річний цикл. У серії «взаємного виробництва» (相声) вода породжує дерево, «як дощ чи роса сприяють розвитку рослин»; дерево породжує вогонь, оскільки «вогонь виникає від тертя двох шматків дерева», і його потрібно підживлювати, спалюючи деревину. У серії «взаємного завоювання» (相克) дерево долає землю, зв'язуючи її з корінням дерев і черпаючи живлення з ґрунту; метал долає дерево, оскільки металева сокира може повалити найбільші дерева. Стихія дерева асоціюється з весною, часом, коли нові пагони починають просувати свої голівки крізь ґрунт. Вся рослинність представлена стихією дерева. Дерево інь (乙木) уособлює силу, яка потрібна новому пагону, щоб пробитися

крізь землю, пташеняті пробитися крізь тверду шкарлупу яйця, або дитині, щоб з'явитися на світ. Дерево інь (乙木) також уособлює зріст і розвиток. Дерево ян (甲木) уособлює посадку насіння, момент зачаття, суть творення. Періоди дерева є часом для зцілення, для надання послуг, для допомоги іншим, для початку проектів і час для початкового зростання як в особистому, так і професійному плані. Люди, в яких наявний елемент дерева, схильні буди благодійниками. Їх приваблюють професії, які здатні допомогти іншим. Вони допомагають тим, кому пощастило менше, ніж їм. Люди, в яких наявний елемент дерева, воліють працювати й розважатися в середовищі, де панує співпраця і гармонія. Хоча вони є гарними лідерами, вони керують, заручившись підтримкою інших, а не очікуючи, що ті будуть слухняними. Люди, в яких наявний елемент дерева не дуже люблять дисципліну заради дисципліни. Вони зазвичай мотивовані вищою метою. Люди, в яких наявний елемент дерева ян (甲木), як правило, більш креативні. Вони добре вміють починати справи, але зазвичай вважають за краще, щоб інші завершували розпочате. Люди, в яких наявний елемент дерева інь (乙木) набагато краще вдається знаходити в інших найліпші якості, особливо в практичному плані. Ознаки дисгармонії наявного елемента дерева в людини включають дратівливість і проблеми із зором. Люди, в яких наявний елемент дерева можуть бути схильні до запальності, особливо якщо вони роздратовані. Їх органом чуття є очі, і вони можуть мати «сліпі плями» у своєму сприйнятті. У циклі живлення дерево живить вогонь, а його живить вода. Люди, в яких наявний елемент дерева, вважають, що зелений колір, вертикальні форми і живі рослини в їхньому оточенні сприяють загальній гармонії. Для підсилення ефекту ми можемо додати елемент води у вигляді фонтану або акваріума. Відтінок червоного, або стихії вогню, ще більше посилить гармонію. Відносини з людьми, яким притаманні наявність елементів вогню і води, як правило, є набагато простішими для людини, в якій наявний елемент дерева. Контрольованими або руйнівними стихіями є земля і метал. Відносини з людьми, в яких наявний

елемент землі й металу, як правило, вимагають більше зусиль для досягнення гармонії.

Дерево ян (甲木) схоже на високе, міцне, вперте, яке завжди росте вгору. Символізує явище прориву паростка крізь ґрунт. Належить до сосни й кипариса, великого дерева, сильного і могутнього. Подібно до того, як дерева тягнуться до сонячного світла для росту, люди з елементом дерева ян (甲木) витрачатимуть зусилля на планування та розвиток, щоб піднятися зі свого теперішнього становища вгору. Крім того, їхнє коріння завжди міцно вкорінене в землі; їх нелегко похитнути сильним вітром. Характерними рисами людей, в яких наявний елемент дерева ян (甲木) є те, що вони мають сильну силу волі, відверті, не здаються легко, навіть зіткнувшись з певними невдачами. Вони праведні й не з тих, хто буде вагатися. Вони люблять підтримувати мораль і репутацію. Їх характер також стійкий і приземлений. Тому вони не легковажні й не недбалі у своїй роботі. Незалежно від того, що вони роблять, у них сильне почуття відповідальності, вони належать до чесних людей і мало коли піддаються спокусам. Люди, в яких наявний елемент дерева ян (甲木) здатні співчувати іншим, не відвернуться, знаючи, що інші потребують допомоги; однак такий хід подій може призводити до того, що вони будуть заважати іншим. Вони можуть бути впертими, не здатними йти на компроміс, не такими кмітливими і іноді не можуть пристосуватися до мінливих обставин. Подібно до сильного дерева з міцно викоріненим корінням, будь-які зміни навряд чи відбудуться за одну ніч. Як і при зростанні маленького деревця, ми можемо очікувати, що воно виросте у високе і сильне дерево. Тому легко передбачити розвиток росту і характеру людини, в якій наявний елемент дерева ян (甲木). Малоімовірно, що люди, в яких наявний елемент дерева ян (甲木) будуть розвиватися інакше, якщо тільки вони не зустрінуться з дуже великою невдачею або не виростуть у нормальних умовах.

Дерево інь (乙木) схоже на чагарник або траву, тактовну і непохитну, що постійно зростає. Як маленька рослина, що росте м'яко і кучеряво, і випромінює,

як красива і розкішна квітка. Люди, в яких наявний елемент дерева інь (乙木) лагідні і м'які, багаті на здатність до самовираження, вміють розрізняти реальність і люблять шукати вдосконалення і розвиток у власному оточенні. Як маленька рослина або квітка, вони дуже чутливо реагують на будь-які зміни умов або навколишнього середовища. Люди, в яких наявний елемент дерева інь (乙木) дуже кмітливі і дуже швидко пристосовуються до будь-яких змін обставин. Люди, в яких наявний елемент дерева інь (乙木) можуть дуже добре координувати свої дії й не будуть наполягати на власній думці. Хоча вони можуть бути дуже скромними, в глибині душі вони схильні до власництва і дуже обережні й педантичні. Подібно до маленької квітки, вони можуть здаватися слабкими, але можуть добре рости в сурових умовах. Коли трапляється тайфун, маленькі рослини будуть гойдатися і коливатися разом з ними. Вони не зів'януть, навіть якщо їх коріння залишається цілим і неушкодженим. З наведеного вище прикладу ми бачимо, що люди, в яких наявний елемент дерева інь (乙木) дуже гнучкі, але також можуть бути досить впертими в розглянутому нами питанні. Вони можуть бути боязкими і дуже залежними від інших. Хоча вони можуть бути творчими, речі або події можуть відбуватися не так, як вони того хочуть. Тож вони можуть засмучуватися і втрачати впевненість у собі. Крім того, вони схильні йти всупереч власним почуттям і думкам, щоб слідувати за іншими, піддаватися спокусам і можуть бути легко обмануті або введені в оману оточенням (Graham, 1986).

До складу лексико-семантичного поля концепту «Дерево» («木») ми відібрали 57 лексичних одиниць. Ядерну зону лексико-семантичного поля концепту «Дерево» («木») складає лексема «деревина, дерево» («木»), який нами було проілюстровано у наведених нижче прикладах.

До ієрогліфів, які містять корінь концепту «Дерево» («木») ми відносимо такі: корінь (本); чашка (杯); овоч (菜); чай (茶); дрова (柴); ліжка (床); стілець (椅); машина(机); гілка (枝); шахи (棋); ліс (林); школа (校); багатоповерховий будинок (楼); приходити (来); фрукти (果).

Концепт «Дерево» («木») зустрічається у наступних споріднених словах: Юпітер (木星); береза (桦木); дуб (橡木); клен (枫木); сандалове дерево (檀香); флора (花木); трава (草木); саджанці (苗木); шпали (枕木); пробка (软木); труна (棺木); ящик (木箱子); дерев'яні двері (木门); дерев'яні конструкції (木结构); палички (木棍); дерев'яні сандалі (木屐); мистецтво (艺术); кущі (灌木丛); лісоруб (伐木工人); цивільне будівництво (土木工程); лісозаготівельний майданчик (伐木场); дятел (啄木鸟); чагарник (灌木林); маріонетка (提线木偶); карусель (旋转木马); флора і фауна (草木鸟兽); розкладати багаття (钻木取火).

Також ми спостерігаємо концепт «Дерево» («木») в складі наступних прислів'їв та фразеологізмів: «хороший птах визначає на якому дереві гніздитися» (良禽择木), мається на увазі, що людина здатна робити вибір на власний розсуд; «дерев'яне тіло та кам'яне серце» (木人石心) зазвичай кажуть про людину, яка не здатна нічого відчувати і їй байдуже до усього на світі; «з дерева вже зробили човен» (木已成舟) означає, що ділу (справі) кінець, щось сталося і це вже ніяк не можна змінити; чесна і неговірка людина (木讷寡言); «на одному стовпі будинок не може втриматися» (一木难支) означає, що одна людина не може впоратися з чимось без допомоги інших; «вклякнути, неначе дерев'яний півень» (呆若木鸡) означає бути паралізованим від страху; «каркас із землі та дерева» (土木形骸) характеризує незграбну, недбалу людину (у манерах, одязі); «глиняний бик та дерев'яний кінь» (土牛木马), означає щось марне та безглузде; «гори руйнуються, а дерева падають» (山颓木坏) означає, що один з великих мудреців помер; «для засохлого дерева настала весна» (枯木逢春), означає повернутися до життя; «прищепити квітку до дерева» (移花接木) означає підставити когось; «лізти на дерево в пошуках риби» (缘木求鱼) мається на увазі марно витратити час або займатися безнадійною справою; «трава і дерева нагадують ворожих солдатів»(草木皆兵) означає, що людина постійно усього боїться; «стояти однією ногою у могилі» (行将就木) означає доживати

останні дні життя; «одне дерево ще не ліс» (独木不成林) означає, що поодинці не вдасться з чимось впоратися.

2.1 Семантичне поле концепту «Вогонь» («火»)

Вогонь (火) є другою з п'яти фаз терміносистеми «У сін». Вогонь уособлює літо, червоний колір, легендарну міфічну істоту червоного птаха (朱雀). Вогонь як один з п'яти елементів терміносистеми «У сін» позначає зміни, перетворення, трансформацію. З точки зору даосизму, вогонь позначає природу у період найвищого розквіту, а також характеризується теплотою у людських стосунках. Вогонь яскравий, гарячий, підіймається нагору, тому асоціюється з динамічною, пристрасною, заповзятливою енергією. Вогонь символізує горіння, а також функції організму, які досягли швидкоплинного моменту максимальної активності, що вказує на неминучість занепаду (Zai, 1983). У китайській традиційній медицині вогонь асоціюється з відчуттям радості. Органами, що є пов'язаними зі стихією, є серце, язик, система кровообігу. Люди, в яких спостерігається наявність елемента вогонь, будуть енергійними, пристрасними, драматичними й схильними до емоційної нестабільності. Вогняні типи люблять поговорити і відомі своєю красномовністю та експресивністю, хоча іноді можуть говорити занадто багато або занадто швидко. Вони енергійні та харизматичні й ставляться до життя з ентузіазмом, який зазвичай іншим легко перейняти. Вони стають чудовими лідерами завдяки своїй здатності «запалювати» інших людей. Порою року, що асоціюється зі стихією вогню є літо, з усіма його веселощами й хвилюваннями. Як літо, емоція, яка найбільше асоціюється з людиною, в якій наявний елемент вогню, коли її переповнюють емоції перебуває в рівновазі — радість. Тож таким людям легко вдається створювати взаємозв'язки й зближатися з іншими. Однак, коли вони виходять з рівноваги, можуть відчувати тривогу, страждати від безсоння і прискореного серцебиття. Оскільки серце є органом, який найбільше асоціюється з вогняною стихією, вони також схильні до проблем з кровообігом (Maciocia, 2005).

До складу лексико-семантичного поля концепту «Вогонь» («火») ми відібрали 60 лексичних одиниць. Концепт «Вогонь» («火») складає ядро свого лексико-семантичного поля, який нами було проілюстровано у наведених нижче прикладах.

До ієрогліфів, які містять корінь концепту «Вогонь» («火») ми відносимо такі: бути роздратованим (烦); смажити (炒); зіпсований (烂); нагрівати (烧); курити (烟); лампа (灯); розумний (灵); гинути (灭); попіл (灰); відвертий (耿); плавитися (熔); свічка (烛); яскравий (煌); пекти (烘); факел (炬).

Концепт «Вогонь» («火») зустрічається у наступних споріднених словах: Марс (火星); пожежа (火灾); потяг (火车); вулкан (火山); рушниця (火枪); сірники (火柴); піч (火炉); вугілля (火炭); гнів (火气); артилерійський вогонь (火炮); спалювати (火烧); тепла енергія (火电); ракета (火箭); лінія вогню (火线); спалах (火花); порох (火药); кремація (火葬); пожежна тривога (火警); терміновий (火速); індичка (火鸡); мушкетер (火枪手); фламінго (火烈鸟); пароплав (火轮船); суцільна темрява (黑灯小伙); яскраво освітлений (灯火通明); виробляти вогонь за допомогою тертя (钻木取火).

Також ми спостерігаємо наявність концепту «Вогонь» («火») в складі наступних фразеологізмів: «підливати масло у вогонь» (火上加油) означає погіршувати ситуацію; «вогонь обпікає брови» (火上眉毛) означає якусь надзвичайно термінову справу; «горе кинджалів і море полум'я» (刀山火海) означає, що щось є надзвичайно небезпечним; «розкладати багаття під купою гілок» (厝火积薪) означає неминучу небезпеку; «бути швидким, неначе падіння зірки» (急如星火) означає щось, що вимагає негайного вживання заходів; «обпектися, розпалюючи вогонь» (惹火烧身) означає накликати на себе лихо; «охоплений полум'ям війни» (战火纷飞) означає нескінченну запеклу боротьбу; «усього лише спалах полум'я» (星星之火) має на увазі, що незначна причина може мати величезний ефект; «глибока вода і пекучий вогонь» (水深火热)

означає нестерпні страждання; «яскравий, немов полум'я (洞若观火) означає здатність бачити речі абсолютно ясно; «вогонь печі став яскраво зеленим» (炉火纯青) мається на увазі якесь мистецтво, стиль є досконалими; «жаркий вогонь підіймається до неба» (热火朝天) означає бути в самому розпалі виконання чогось; «розповідати історії про привидів лисиць біля багаття та підбурювати до постання» (篝火户名) означає залучати прихильників на свою сторону обманом; «полум'я гілки, що палає, спалює решту» (薪火相传) означає знання та навички, що передаються від вчителів до учнів, від одного покоління до іншого; «пливти через окріп, ступати по вогню» (赴汤蹈火) означає винести будь-які страждання, не зупинятися ні перед чим; «пограбувати будинок, що палає» (趁火打劫) означає скористатися чужим лихом; «вискочити з вогнища» (跳出火坑) означає уникнути великого лиха, звільнитися від мук; «спостерігати за вогнем з протилежного берега (隔岸观火) означає залишатись байдужим до чужого нещастя; «як метелик летіти й вогонь» (飞蛾投火) означає свідомо йти на смерть.

2.2 Семантичне поле концепту «Земля» («土»)

Земля (土) є третьою з п'яти фаз терміносистеми «У сін». Земля уособлює міжсезоння, центр, планету Сатурн, жовтий колір, легендарну міфічну істоту жовтого єдинорога (黃麒麟). Землі, як одному з п'яти елементів терміносистеми «У сін» характерні такі процеси та ознаки, як збір врожаю, добробут, харчування, родючість та зв'язок між матір'ю та дитиною. Земля вважається центром рівноваги й місцем, де енергія стає низхідною в русі, позначає зміни пір року. Вона є символом стабільності та міцної опори. Представлений жовтим кольором і квадратною формою, рух землі є неквапливим, надійним, логічним, керованим служінням і обов'язком перед іншими, мілітаристським, впертим, дуже енергійним (Zai, 1983). У китайській традиційній медицині земля асоціюється з травною системою, і пов'язана з відчуттям смаку (Maciocia, 2005). Земля представляє напрямок Центр (Жовта Земля, Китай є Серединою Землею). Земля

є центральним елементом балансу стихій і може надавати якості всім 12 тваринам китайської традиційної календарної системи. Люди, в яких спостерігається наявність елемента землі, є дбайливими, приземленими, надійними та практичними. Вони співчутливі й чуйні, часто обирають професії, пов'язані з турботою про інших, або використовують свої навички для вирішення суперечок та укладання угод. В людей, в яких наявний елемент землі, коли вони виходять з рівноваги, думки можуть ставати нав'язливими й викликати в них сильне занепокоєння. Крім того, їхнє бажання бути потрібними іноді призводить до того, що вони стають залежними або віддають занадто багато і швидко виснажуються.

До складу лексико-семантичного поля концепту «Земля» («土») ми відібрали 112 лексичних одиниць. Концепт «Земля» («土») складає ядерну зону свого лексико-семантичного поля, який нами було проілюстровано у наведених нижче прикладах.

До ієрогліфів, які містять корінь концепту «Земля» («土») ми відносимо такі: йти (去); ґрунт (地); всередині (里); правитель (王); тиждень (周); модель (型); однаковий (均); сидіти (坐); поганий (坏); місто (城); поле (田); тиск (压); основа (基); вежа (塔); зал (堂); стіна (墙); святий (圣); храм (寺); яма (坑); чорнило (墨); пил (尘); схил (坡); навчати (培); гребля (塘); могила (墓); вівтар (坛); твердий (坚); вдалий (幸); форт (堡); територія (境); рівнина (坪); рівень (坦); глиняний посуд (壩); слід (均); розчарований (壤); зруйнований (堙); пустка (垠); ринкова площа (壘); подвір'я (墀); вілла (塾); адреса (址); порт (埠).

Концепт «Земля» («土») зустрічається у наступних споріднених словах: Сатурн (土星); курган (土丘); місцевий продукт (土产); місцевий (土人); місцевого виробництва (土制); бандит (土匪); нарізаний хліб (запозичення від «тост») (土司); земля, ґрунт (土地); глиняна цегла (土坯); насип (土埂); шар ґрунту, рівень землі (土层); цивільне будівництво (土建); земельна реформа (土改); сільський (土气); традиційний метод (土法); температура ґрунту (土温);

глиняний насип (土牛); абориген (土著); говірка (土话); місцеві продукти (土货); ґрунтова дорога (土路); місцева політика (土政策); місцевий делікатес (土特产); старомодний (土到不行); геотехнічна інженерія (土力工程); земельні ресурси (土地资源); руйнуватися, розвалюватися (土崩瓦解); поєднання вітчизняних та іноземних методів (土洋并举); корінний (土生土长); рідний край (乡土); ховати (入土); тундра (冻土); розкопувати (出土); розривати землю (перед будівництвом) (动土); засипати землею (培土); зорана земля, вологий ґрунт (墒土); утрамбована земля (夯土); охороняти свою територію, захищати країну (守土); рідна країна, батьківщина (故土); орати (розпушувати ґрунт) (松土); природне середовище, клімат (水土); родюча земля (沃土); піщаний ґрунт (沙土); верхній шар ґрунту (浮土); випалена земля (焦土); сільськогосподарські угіддя (田土); копати (破土); пісок (粉土); глина (粘土); гній (粪土); лицар (骑士); цемент (三合土); трамбівка (夯土机); екскаватор (挖土机); бульдозер (推土机); локалізація (本土化); вогнетривкий матеріал (耐火土); національна безпека (国土安全); здійснювати великомасштабне будівництво (大兴土木); бути прив'язаним до рідного краю і не бажати його залишати (安土重迁); не акліматизований (水土不服); збереження ґрунту (水土保持); картопля фрі (炸土豆条); залізобетон (钢筋混凝土); гасло, що використовується для позначення проєкту з озеленення деяких районів Північного Китаю (黄土不露天).

Також ми спостерігаємо наявність концепту «Земля» («土») в складі наступних фразеологізмів: «глиняний віл, дерев'яний кінь (土牛木马) означає форму без змісту або нікчемний предмет; «земляні сходи й солом'яна хатина (土阶茅茨) іншими словами, економні умови для життя; «повертатися у вихорі пилу» (卷土重来) означає перегрупуватися і повернутися ще сильнішим, ніж був раніше; «розтринькувати гроші як бруд» (挥金如土) означає бути марнотратним; «голова й обличчя вкриті брудом (灰头土脸) означає бути дуже брудним; «проти

солдата — зброя, проти води — земляна гребля» (兵来将当, 水来土掩) означає вживати заходів, що відповідають реальній ситуації.

2.3 Семантичне поле концепту «Метал» («金»)

Метал (金) є четвертою з п'яти фаз терміносистеми «У сін». Метал уособлює осінь, захід, планету Венеру, білий колір, легендарну міфічну істоту білого тигра (白虎). Металу, як одному з п'яти елементів терміносистеми «У сін» характерні такі ознаки та властивості, як сила гравітації, мінерали в надрах землі, візерунки небесних світил, а також сила електропровідності та магнетизму. Метал має структуру, але він також може приймати нову форму, коли розправляється. Енергія металу консолідується і рухається всередину, як квітка, що закриває свої пелюстки. Представлений білим кольором і формою кола, рух металу є рішучим, потужним, сильним, непохитним, впевненим у собі, стриманим і витонченим. Символом металу є різання та реформування, але він також розглядається як процес застигання, тому асоціюється з осінню (Zai, 1983). У китайській традиційній медицині метал асоціюється з легенями, дихальною системою і пов'язаний з носом (Maciocia, 2005). Метал представляє напрямок Захід, планету Венеру. Люди, в яких спостерігається наявність елемента метал, є праведними, вірними, хоробрими та галантними. В них гострий розум, наявна схильність до дисципліни, що робить їх дуже успішними. Їм подобається структура, вони схильні бути організованими й методичними. Зазвичай представники зазначеного елемента є перфекціоністами в усьому, що вони роблять. Вони дуже творчі й орієнтовані на деталі. Завдяки своїй здатності «переходити до справи», вони добре вирішують проблеми і стають гарними юристами, вчителями або консультантами. Стихія металу пов'язана з легенями й шкірою, тому коли вони виходять з рівноваги, такі люди стають схильними до респіраторних захворювань, таких як астма, і шкірних проблем, таких як екзема і псоріаз. Пора року металевої стихії — осінь, а емоція, пов'язана з елементом — смуток. Восени ми всі починаємо сповільнюватися після літніх хвилювань, і такі люди можуть здаватися ізольованими, віддаючи перевагу невеликій групі

близьких друзів, а не великому натовпу. Вийшовши з рівноваги, вони можуть дозволити горю і минулим образам зашкодити їх теперішнім відносинам з іншими людьми. Такий хід подій може ускладнити для них формування стосунків з оточенням і в кінцевому підсумку вони можуть замінити спілкування на матеріальні речі.

До складу лексико-семантичного поля концепту «Метал» («金») ми відібрали 145 лексичних одиниць. Концепт «Метал» («金») складає ядерну зону свого лексико-семантичного поля, який нами було проілюстровано у наведених нижче прикладах.

До ієрогліфів, які містять корінь концепту «Метал» («金») ми відносимо такі: дзеркало (鉴); полірувати (莹); гравіювати (鏤); золото (鎔); сковорідка (鏊); жорстока бійка (鏖); вістря сокири (鋸).

Концепт «Метал» («金») зустрічається у наступних споріднених словах та виразах: Венера (金星); глибока дружба, побратимство (金兰); ювелір (金匠); золота медаль (金奖); золотий напис (金属); золота монета (金币); скарбниця (金库); напис на бронзі, напис на дзвоні-казані (金文); золотий злиток (金条); сейф (金柜); золото і дорогоцінне каміння, багатство, дорогоцінний (金玉); золота шахта; золота руда (金矿); золоте кільце (金箍); червонувато-золотий колір (金红); золотий колір (金色); банківська справа, фінанси, фінансовий (金融); джин, золоте вино (金酒); голка для вишивання або шиття, голка для акупунктури (金针); гроші, валюта (金钱); золота миска для милостині буддійського ченця (金钵); золото і срібло (金银); сума грошей, грошова вартість (金额); золоті прикраси (金饰); золота рибка (金鱼); золотисто-жовтий колір (金黄); канарка (金丝雀); рекетири, шахраї (金光党); скіпетр ваджри, ритуальний предмет буддизму (金刚杵); діамант (金刚石); акація (金合欢); піраміда (金字塔); металева пластина (金属板); металевий стрижень (金属棒); металевий дріт (金属线); металевий зв'язок (金属键); золотий стандарт (金本位); тунець (金枪鱼); золотистий ретривер,

порода собак (金毛犬); золотисто-яскравий і сліпучий (金灿灿); епіграф (金石学); блискітки, блискучий матеріал (金葱粉); блискучий клей (金葱胶); фінансовий сектор, банківська справа (金融业); фінансовий район (金融区); фінансист, банкір (金融家); банківські кола, світ фінансів (金融界); тронний зал (金銮殿); лілія денна, рослина, що використовується в китайській медицині та кухні (金针菜); леопард (金钱豹); золота і срібна фольга (金银箔); безпечна і прибуткова робота (金饭碗); заможний зять, заможний чоловік (金龟婿); скарабей, жук (金龟子); блискавка (金光闪烁); папуга (金刚鹦鹉); світловолосий і блакитноокий, блондин, західної зовнішності (金发碧眼); металева кришка (金属外壳); виявлення металевих тріщин (金属探伤); металевий матеріал (金属材料 дуже потужна армія (金戈铁马); золоте правило, ключовий принцип (金科玉律); фінансова криза (金融危机); фінансовий ринок (金融改革); фінансова організація (金融机关); фінансова установа, банківська установа (金融机构); фінансовий важіль (金融杠杆); фінансова система (金融系统); банківська криза (金融风暴); 5 металів — золото, срібло, мідь, залізо та оливо (金银铜铁锡); фінансовий дериватив (金融衍生产品); комісія (佣金); металургія (冶金); сплав (合金); покінчити життя самогубством, проковтнувши золото (吞进); заробляння грошей (吸金); премія, нагорода, грошовий бонус (奖金); завдаток, аванс, перший внесок (定金); пенсія (年金); покрите золото, сплав, що містить певну частку золота (开金); капітал (本金); шукати золото, намагатися розбагатіти (淘金); поклонятися грошам, божеволіти від грошей (拜金); розплавлений метал (炆金); кошти, фінансування (资金); грошова винагорода (酬金); величезні гроші, надзвичайно багатий, дуже дорогий (重金); золота можливість, найкращий час (黄金); будівельний магазин, магазин залізних виробів (五金店); зароблені гроші (保证金); банківські резерви (储备金); фонди суспільного добробуту (公益金); офіційні резерви, накопичений фонд (公积金); резервний фонд (准备金);

студентський грант, освітній грант (助学金); фонд, установа, що підтримується шляхом пожертвувань (基金会); стипендія (奖学金); додатковий грошовий резерв, приватний фонд (小金库); компенсаційна виплата за травму, виплата допомоги (抚恤金); золота лихоманка (淘金潮); золотошукач (淘金者); прострочений штраф (滞纳金); філософський камінь (点金石); алхімія (炼金术); дорогоцінний метал (贵金属); золотий вік (黄金时代); гарантія виконання зобов'язань у міжнародній торгівлі (履约保证金); звіт про рух грошових коштів (现金流转表); фонд рівномірного розподілу, тобто благодійний інвестиційний фонд, який може бути використаний за допомогою пропорційного розподілу коштів для подальших пожертвувань (等额比基金); коефіцієнт власного капіталу (股本金比率); співвідношення депозитів до резервів (存款准备金率); міжнародний фонд миру (国际和平基金会); фонд природничих наук (自然科学基金会).

Також ми спостерігаємо наявність концепту «Метал» («金») в складі наступних фразеологізмів: «мати страшне обличчя як у воїна, що супроводжував Будду» (金剛怒目) тобто мати дуже страшний і злий вигляд; «не все золото достатньо червоне» (金无足赤) означає, що ніхто не є досконалим; «золота гілка, нефритове листя» (金枝玉叶) характеризує людину знатного походження; «золото і нефрит заповнюють залу» (金玉满堂) мається на увазі величезне багатство і розкіш, величезні знання; «перлини мудрості» (金玉良言) тобто отримувати неоціненну пораду від когось; «мити руки в золотому тазику» (金盆洗手) означає відмовлятися від життя злочинця; «чудовий у зеленому і золотому» (金碧葢煌) тобто здаватися яскравим; «золото і нефрит у славній пишноті» (金碧辉煌) мається на увазі сліпуче видовище, наприклад імператорський палац; «золоті юнаки і нефритові дівчата» (金童玉女) слуги даоських безсмертних; милі маленькі діти; золота пара; молода пара; також так зазвичай говорять про пару, яка перебуває в центрі уваги; «цикада скидає свій

панцир» (金蝉脱壳) означає зникати, залишаючи порожню оболонку, а також ще може матися на увазі хитрий план втечі; «засліплювати пером і золотом (金迷纸醉) означає потурати розкішному життю; «всесильні гроші» (金钱万能) іншими словами, з грошима можна зробити все, що завгодно; «за гроші щастя не купиш» (金钱不能买来幸福) означає що не всі речі на світі можна мати за допомогою грошей; «вирвати золото» (夺金) тобто посісти перше місце у змаганні; «одне слово на тисячу золотих» (一字千金) означає, що кожне слово високо цінується, зазвичай так кажуть коли хочуть похвалити чийсь твір або навички каліграфії; «ставити тисячі золотих на кін» (一掷千金) означає бездумно викидати гроші на вітер; «одне слово на тисячу золотих» (一言千金) або ж слова величезної ваги; «обіцянка на тисячу золотих» (一诺千金) мається на увазі обіцянка, які неодмінно потрібно виконати; «громадська думка досить сильна, щоб розплавити метал» (众口铄金) тобто громадський галас здатен приховати справжню правду; масове поширення чуток може сплутати правильне і неправильне; «бити в барабан і сурмити в гонг» (击鼓鸣金) означає наказувати наступати або відступати; підбурювати людей щось робити або відкликати їх назад, вмовляти їх відмовитися від виконання певного рішення, здійснення вчинку; «безпечний, неначе місто, захищене металевією стіною і ровом з окропом» (固若金汤) означає, що щось є добре укріплене, невразливе для нападу; «як золото або нефрит» (如金似玉) тобто чудовий, прекрасний; «любов міцніша за золото» (情比金坚); «брати гроші і не ховати їх» (拾金不昧) іншими словами повертати майно його власнику; «зношена мітла для мене, немов та купа золота» (敝帚千金) означає певну сентиментальну цінність; річ, з якою людина не збирається розлучатися ні за що у світі.

2.4 Семантичне поле концепту «Вода» («水»)

Вода (水) є останньою з п'яти фаз терміносистеми «У сін». Вода уособлює зиму, планету Меркурій, чорний та темно-синій кольори, легендарну міфічну істоту чорну черепаху (玄武). Вода є джерелом життя на нашій планеті. Вода має

здатність текти, нескінченно віддаючи й водночас вона може бути нескінченно потужною, тихою і спокійною, вона здатна вичікувати, бути гнучкою. Вода постійно мінлива, зберігає потенціал і часто може бути небезпечною, як от руйнівна повінь, але вона також здатна жити й очищати. Так само і рідина, що є основною складовою нашого тіла, живить і підтримує здоров'я кожної людини (Zai, 1983). З точки зору китайської традиційної медицини, вода відповідає життєво важливим рідинам, тобто крові, лімфі, і пов'язана з легенями, нирками. Стихія води також відповідає за кістки, тому люди з елементом води можуть мати болі в суглобах і проблеми зі спиною (Масіосіа, 2005). Вода представлена чорним та темно-синіми кольорами й хвилеподібною формою. Вода рухається вниз, вона інтуїтивна, співчутлива, ніжна і творча. Вода — абсолютний інь (乙), тиха, холодна. Вона уособлює час спокою взимку. У людській психології стихія води керує балансом між страхом бути експлуатованим і бажанням домінувати. Вода представляє напрямок Північ, планету Меркурій. Люди, в яких спостерігається наявність елемента води, здатні плисти за течією, але вони також мають сильну волю і досягають поставлених цілей. Вони відомі своєю цілеспрямованістю і часто описуються як самодостатні. На відміну від людей, яким притаманний елемент дерева, який досягає бажаного за допомогою сили, люди, в яких наявний елемент води більш пристосовані й досягають своїх цілей визначаючи найкращий шлях у ситуації. Такі люди частіше за все люблять анонімність і часто занурюються в себе, що робить їх дещо загадковими. Як говорить стара приказка: «тиха вода тече глибоко», і такі люди можуть здаватися мудрими не по роках або філософами у душі. Порою року водної стихії є зима, коли панує тиша і спокій, і люди, в яких наявний елемент води відображають такий стан, шукаючи усамітнення і спокою. Емоцією, що пов'язана зі стихією води є страх, а коли вона виходить з рівноваги, люди, в яких наявний елемент води можуть бути боязкими, несміливими й нерішучими.

До складу лексико-семантичного поля концепту «Вода» («水») ми відібрали 110 лексичних одиниць. Концепт «Вода» («水») складає ядерну зону

свого лексико-семантичного поля, який нами було проілюстровано у наведених нижче прикладах.

До ієрогліфів, які містять корінь концепту «Вода» («水») ми відносимо такі: лід (冰); гирло джерела (泉); жорстокий (暴); насос (泵); бульйон (浆); ртуть (汞); нескінченний потік (淼); багато (沓); плавати, смажити у фритюрі (氽); швидко кипіти (氽); ставок (凼); мити (盥); переходити потік, наступаючи на каміння (砵).

Концепт «Вода» («水») зустрічається у наступних споріднених словах та виразах: Меркурій (水星); на воді, водний (水上); під водою (水下); колодязь (水井); рівень води (水位); водойма (水体); військово-морський флот (水军); призовник на військово-морський флот (水兵); рівень досягнень; рівень дослідження; стандарт (水准); вміст вологи (水分); збереження води (水利); гідроенергетика (水力); водяний знак (水印); тиск води (水压); гідросфера (水圈); вода і ґрунт, поверхневі води (水土); калюжа (水坑); гребля (水坝); вапняний наліт (水垢); басейн (水塘); чайник (水壶); човняр (水客); збиток від повені (水害); водосховище (水库); підводний (水底); акварель (水彩); повінь, індикатор рівня води (水表); рукави, що спадають і є частиною театрального костюма (水袖); гідроліз, хімічна реакція з водою (水解); контрабандний товар; несанкціонований товар (水货); якість води (水质); рахунок за воду (水费); водний шлях (水路); водний транспорт (水运); об'єм води (水量); шлюз; водяні ворота (水闸); делікатеси з суші і моря (水陆); морська міна (水雷); поверхня води (水面); варений пельмень (水饺); заповнений водою бар'єр (水马); ропуха (水鸡); пожежний шланг (水龙); аквакультура (水产业); виставка, ярмарок морепродуктів (水产展); нарцис (水仙花); пристрій для вимірювання рівня спиртного рівня в організмі людини (水准仪); керівник водного господарства; інженер-гідротехнік (水利家); гідравліка (水力学); гідрат, гідратована сполука у хімії (水合物); печера з водоспадом у гирлі (水帘洞); акваріум (水族箱); сантехнік (水暖工); ніж для чищення фруктів (水果刀); фруктовий сік (水果汁);

вино (水果酒); жасмин (水横枝); забруднення води (水污染); датчик температури охолоджуючої рідини у двигуні (水温表); розчинність (水溶性); кальян (水烟袋); варене яйце (水煮蛋); сантехнічні та електричні роботи (水电工); водопровідник (水管工); пара (水蒸气); піранья (水虎鱼); тонка і гнучка талія (水蛇腰); персик (水蜜桃); гирло каналізації (水道口); ртутна лампа (水银灯); водоспад (水龙卷); водопровідний кран (水龙头); водний мотоцикл (水上摩托); синхронне плавання (水上芭蕾); водні види спорту (水上运动); гідролітак (水上飞机); збереження ґрунту (水土保持); підводна камера (水底相机); водний і наземний транспорт (水陆交通); підводний ядерний вибух (水下核爆炸); опускати у воду (下水); перероблена вода (中水); рясна вода; високий рівень води (丰水); подавати воду (供水).

Також ми спостерігаємо наявність концепту «Вода» («水») в складі наступних фразеологізмів: «не дозволяй своїй родючій воді текти на чуже поле (肥水不流外人田) означає тримати добро в сім'ї; «витягти місяць з моря (水中捞月); «там де тече вода, утворюється канал» (水到渠成) означає, що коли умови сприятливі, успіх прийде сам собою; «жодна крапля не може просочитися» (水泄不通) означає непроникний натовп або рух; «приплив підіймається, човен пливе» (水涨船高) означає змінюватися разом із загальною тенденцією або ж розвиватися відповідно до ситуації; «глибока вода і палючий вогонь» (水深火热) мається на увазі безодня страждань; «чиста вода, але так мало риби» (水清无语) означає, що не можна очікувати, що всі будуть чистими як скельце, що не треба бути надто прискіпливими до інших; «крапля води камінь точить» (水滴石穿); іншими словами, постійна наполегливість приносить успіх або ж наполегливі зусилля долають будь-які труднощі; «пролита вода повертається до корита (水落归槽) тобто люди пам'ятають про те, де їхнє місце; «коли вода відступає, з'являються скелі (水落石出) тобто коли правда виходить назовні; «чистий, як вода» (一清如水) так говорять зазвичай про чиновників, що є чесними й

непідкупними; «десять тисяч круч і потоків» (万水千山) мається на увазі випробування і негаразди довгої подорожі, іншими словами довга і важка дорога.

Висновки до розділу 2

Розглянувши 57 лексичних одиниць в складі лексико-семантичного поля концепту «Дерево» («木»), нам вдалося проаналізувати його семантику та проілюструвати його у наведених нами ієрогліфах, що містили його корінь, а також споріднених словах, прислів'їв та фразеологізмах. Нами також було надано детальну характеристику концепту «Дерево» («木») як одного з «п'яти стихій» або однієї з «п'яти фаз» китайської традиційної терміносистеми «У сін» через призму даоського вчення, китайської традиційної медицини, китайської традиційної календарної системи та людської психології.

Нами було розглянуто 60 лексичних одиниць в складі лексико-семантичного поля концепту «Вогонь» («火») і нам вдалося проаналізувати його семантику та проілюструвати у наведених нами ієрогліфах, що містили його корінь, а також споріднених словах, прислів'їв та фразеологізмах. Нами також було надано детальну характеристику концепту «Вогонь» («火») як одного з «п'яти стихій» або однієї з «п'яти фаз» китайської традиційної терміносистеми «У-сін» через призму даоського вчення, китайської традиційної медицини, китайської традиційної календарної системи та людської психології.

Ми дослідили 112 лексичних одиниць в складі лексико-семантичного поля концепту «Земля» («土») і проаналізували його семантику та проілюстрували у наведених нами ієрогліфах, що містили його корінь, а також споріднених словах, прислів'їв та фразеологізмах. Нами також було надано детальну характеристику концепту «Земля» («土») як одного з «п'яти стихій» або однієї з «п'яти фаз» китайської традиційної медицини, китайської традиційної календарної системи та людської психології.

Найбільше за кількістю лексичних одиниць нами було досліджено 145 лексичних одиниць лексико-семантичного поля концепту «Метал» («金») та проаналізовано його семантику і проілюстровано у наведених нами ієрогліфах,

що містили його корінь, а також споріднених словах, прислів'їв та фразеологізмах. Нами також було надано детальну характеристику концепту «Метал» («金») як одного з «п'яти стихій» або однією з «п'яти фаз» китайської традиційної медицини, китайської традиційної календарної системи та людської психології. У підсумку дослідження великої кількості лексичних одиниць, що входять до складу концепту «Метал» («金») ми можемо стверджувати, що популярність використання даного концепту пов'язане з терміном «гроші», оскільки зазначений нами термін знаходиться в активному вжитку носіїв мови від найдавніших часів і до сьогодення.

Наостанок ми проаналізували 110 лексичних одиниць лексико-семантичного поля концепту «Вода» («水»), та їх семантику. Проілюстрували у наведених нами ієрогліфах, що містили його корінь, а також споріднених словах, прислів'їв та фразеологізмах. Нами також було надано детальну характеристику концепту «Вода» («水») як одного з «п'яти стихій» або однієї з «п'яти фаз» китайської традиційної медицини, китайської традиційної календарної системи та людської психології.

ВИСНОВКИ

Нами було обґрунтовано теоретичні засади дослідження семантичного поля п'яти концептів китайської традиційної терміносистеми «У сін» через призму когнітивної лінгвістики, спираючись на знання термінів «концепт та семантичне поле», що виступають як ключові засади когнітивних студій; розглянуто питання «У сін» в когнітивній картині світу китайського народу, а також вивчення її історичного аспекту. Ми детально схарактеризували точки зору відомих вчених когнітивістів та їх дослідження когнітивної лінгвістики, концепту та семантичного поля. Ми цитували китайські класичні тексти аби розглянути китайську традиційну терміносистему «У сін» в когнітивній картині світу китайського народу, а також зазначили історичні відомості щодо зародження та формування терміносистеми «У сін» як філософської школи, її значний вплив на світогляд китайців не лише як філософського аспекту, а й враховуючи вплив китайської традиційної медицини та китайської традиційної календарної системи.

Під час здійснення когнітивного та концептуального аналізу семантичного поля китайської традиційної терміносистеми «У сін» нами було використано інноваційну методику дослідження для аналізу її ключових концептів: «Дерево» («木»), «Вогонь» («火»), «Земля» («土»), «Метал» («金»), «Вода» («水»). Ми виокремили значну кількість лексичних одиниць для опису лексико-семантичного поля кожного з п'яти концептів китайської традиційної терміносистеми «У сін», до складу яких входили корені, споріднені слова, прислів'я та фразеологізми досліджуваних нами концептів.

论文摘要

在她的学期论文中，作者借助认知语言学、“概念”和“语义场”等术语对中国传统术语系统“五行”的研究进行了理论上的考察。在她的学期论文中，作者还利用象形文字键，词和短语单位等语言单位分析了中国传统术语系统“五行”中的概念语义领域。作者描述了中国传统术语“五行”出现和发展的历史，并对“木”，“火”，“土”，“金”，“水”。

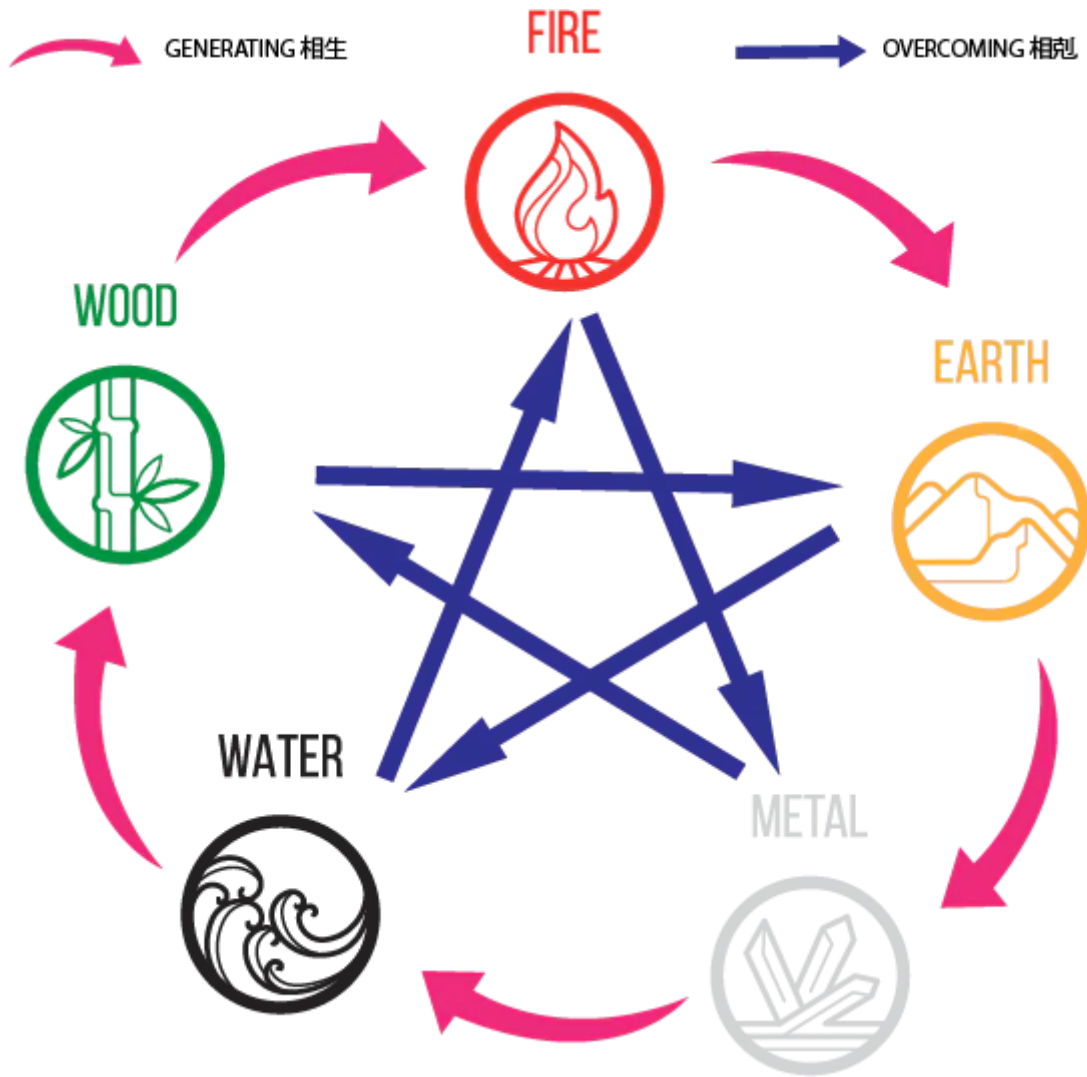
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Rochat de la Valle, Elisabeth (2009). *Wuxing: The Five Elements in Classical Chinese Texts*. London: Monkey Press.
2. McKean, Erin (2005). *The New Oxford American Dictionary*, second edition. Oxford University Press.
3. Van Hoek, K. (2001). *Cognitive Linguistics*. In: *The MIT Encyclopedia of the Cognitive Sciences*. Edited by Robert A. Wilson and Frank C. Keli. ISBN 0-262-73144-4.
4. Geeraets D., Cuyckens H. (2007). *Introducing Cognitive Linguistics*. In: *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. Oxford University Press. ISBN 0195143787. ISBN 9780195143782.
5. Stockwell, P. (2002). *Cognitive poetics: An Introduction*. London and New York: Routledge.
6. Deleuze G. & Guattari F. (1998) *What is Philosophy?* M.: Experimental Sociology Institute; Spb.: Aleteia, 1998.
7. Jackendoff, (1983). *Leibnitz G.V. Papers: in 4 volumes*. Cambridge: MIT Press.
8. Lakoff G. (1990) *Metaphors we live by* / G. Lakoff, M. Johnson. Chicago: The University of Chicago Press.
9. Piaget J. (1983). *Piaget's Theory*. In. P. Mussen (Ed.), *Handbook of Child Psychology* (4th ed., Vol. 1). New York Wiley.
10. Damasio A. (1999). *The Feeling of What Happens: Body and Emotions in the Making of Consciousness*. NY, San Diego, London: Harcourt.
11. Селіванова О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля–К.
12. Загнітко А. (2010). *Сучасні типології концептів: когнітивний, лінгвокультурологічний, прагматичний аспекти*. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика.
13. Zhou, Weijie (2001). *A Research on English Semantic Field*. Shandong Foreign Languages Journal.

14. Mei, Jiaju, Zhu Yiming, Gao Yunqi & Yin Hongxiang (1987). *Semantic Field and Semantic System*. Foreign Languages.
15. Zhou, Weijie (2001). *A New Research on English Semantic Field*. Journal of Beijing International Studies University.
16. Wu, Qianguang (1988). *Introduction to Semantics*. Changsha: Hunan Education Press.
17. Guo, Changhong (2010). *The Application of the Semantic Field Theory on College English Vocabulary Instruction*. Chinese Journal of Applied Linguistics.
18. Zhang, Yunfei (2004). *An Introduction to Modern English Lexicology*. Beijing: Beijing Normal University Press.
19. Bodde, Derk (1991). *Chinese Thought, Society and Science: The Intellectual and Social Background of Science and Technology in Pre-Modern China*. Honolulu: University of Hawaii Press.
20. Major, John S., et al., trans (2010). *The Huainanzi: A Guide to the Theory and Practise of Government in Early Han China*. New York: Columbia University Press.
21. Needham, Joseph (1956). *Science and Civilization in China*. Vol. 2, *History of Scientific Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
22. Harper D.J. (1998). *Early Chinese medical literature: the Mawangdui medical manuscripts*, London.
23. Major J.S. with an appendix by Christopher Cullen (1993). M.A.N. (ed.) Loewe, *Early Chinese Texts: a bibliographical guide*, Cambridge. Heaven and earth in early Han thought.
24. Porkert, Manfred (1974). *The Theoretical Foundations of Chinese Medicine: Systems of Correspondence*. East Asian Science Series, Vol. 3. Cambridge: MIT Press.
25. Plaks, Andrew H. (1976). *Archetype and Allegory in the Dream of the Red Chamber*. Princeton: Princeton University Press.

26. 汉语, (1962). History of the Former Han Dynasty, Ban Gu 班固; edition of Beijing: Zhonghua shuju.
27. Chen, Yuan (2014). "Legitimation Discourse and the Theory of The Five Elements in Imperial China". Journal of Song-Yuan Studies.
28. Dr J. Zai (1983). Taoism and Science: Cosmology, Evolution, Morality, Health and more. Ultravisium.
29. Maciocia, G. (2005). The Foundations of Chinese Medicine (2nd ed.). London: Elsevier Ltd.
30. Graham, A. (1986). Yin-Yang and the Nature of Correlative Thinking. IEAP Occasional Paper and Monograph Series, No. 6 Singapore: Institute of East Asian Philosophies.

ДОДАТКИ

Додаток 1